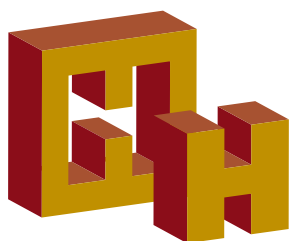

Jaarverslag 2008

**Stichting
Bedrijfstakpensioenfonds
voor de Houthandel**

Jaarverslag 2008

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel

Inhoud

Kerncijfers	4
Bestuur, beleggingscommissie en ondersteuning	5
Profiel	7
Bestuursverslag	11
Ontwikkelingen op pensioengebied in 2008	18
Goed Pensioenfonds Bestuur (Pension Fund Governance)	21
Vooruitzichten	23
Pensioenregeling	24
Stand van zaken aangaande oude VUT-regeling(van vóór 1 januari 2002)	26
Vrijwillige Anw-hiaat verzekering	27
Risicobeheer	28
Beleggingen	30
Beleggingen in het verslagjaar	31
Rendement van de beleggingsportefeuille	31
Maatschappelijk verantwoord ondernemen	34
Jaarrekening 2008	
Balans per 31 december 2008	36
Staat van baten en lasten over 2008	38
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2008	39
Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling	40
Risicobeheer en derivaten	46
Toelichting op de balans per 31 december 2008	52
Kasstroomoverzicht	59
Niet in de balans opgenomen verplichtingen	60
Toelichting op de staat van baten en lasten over het boekjaar 2008	61
Overige gegevens	
Actuariële verklaring	66
Accountantsverklaring	67
Slotwoord	68
Verklarende woordenlijst	69

Kerncijfers

	2008	2007	2006
Ondernemingen en deelnemers (aantallen)			
Werkgevers	526	532	523
Deelnemers	8.163	8.196	8.176
Gepensioneerden	7.635	7.703	7.704
Gewezen deelnemers	20.487	20.662	20.639
Pensioengegevens (bedragen x €1,-)			
Premiepercentages Ouderdomspensioen: (% van de pensioengrondslag)	26,6%	26,6%	26,6%
Voorwaardelijke Optrek (% van de pensioengrondslag)	2,6%	2,6%	2,6%
Overgangsregeling (%van het salaris)	2,9%	2,9%	2,9%
Franchise	16.972	16.555	16.300
Minimum pensioengrondslag	N.V.T.	N.V.T.	N.V.T.
Opbouwpercentage	2,05%	2,05%	2,05%
Premies en uitkeringen (bedragen x €1.000,-)			
Premie	42.831	41.685	40.475
Uitkeringen	26.065	27.337	22.499
Beleggingen (bedragen x € 1.000,-)			
Belegd vermogen (actuele waarde)	594.943	645.916	640.284
Performance in procenten	-11,5	-0,9	6,6
Z-score	-1,86	-0,25	0,18
Dekkingsgraad	95,1%	137%	131%
Reserves (bedragen x € 1.000,-)			
Voorziening pensioenverplichtingen	597.808	469.624 ¹	489.867 ¹
Voorziening VUT verplichtingen	18	886	3.039
Algemene reserve	-	92.780	6.804
Weerstandsreserve	-	81.292	145.102
Reserve Overgangsregeling	10.825	3301	--
Resultaat (bedragen x € 1.000,-)			
Resultaat boekjaar	(195.851)	27.939	32.681

¹ Inclusief voorziening gemoedsbezwaarden (2008: 681)

Bestuur, beleggingscommissie en ondersteuning

Het fonds wordt in stand gehouden door de volgende werkgever- en werknemers-organisaties:

- ▶ Vereniging van Nederlandse Houtondernemingen (VVNH);
- ▶ CNV Hout en Bouw;
- ▶ FNV Meubel & Hout.

Het bestuur van het fonds wordt gevormd door vertegenwoordigers van deze organisaties.

Bestuur

Op 31 december 2008 was de samenstelling van het bestuur als volgt:

Werkgeversleden:

W.B. Groen, secretaris
F.A. de Boer,
H.J. van Meerten

Plaatsvervangers:

M. Bijl

Werknemersleden:

R.A.J. Lahoye, voorzitter *
A.A.J. Heijnen, **
C. van der Veer**

Plaatsvervangers:

P. Ansems (vanaf 01-09-2008)**

Deze bestuurders zijn aangewezen door:

- * CNV Hout en Bouw; en
- ** FNV Meubel & Hout.

Beleggingscommissie

Op 31 december 2008 bestond de Beleggingscommissie uit:

L. van Gerdingen, werkgeversafgevaardigde
A.A.J. Heijnen, werknemersafgevaardigde
F.J. Ballendux, Mercer Investment Consulting

Deelnemersraad

J.F. van Anrooy, voorzitter
C.P. Pastijn, secretaris
R.W. Minnebo

R.M. Gijsberts, plaatsvervangend voorzitter
G.R. Zuidberg, plaatsvervangend secretaris

Visitatiecommissie

J.D. Carrière
G.W. van der Peijl
K. Rijk

Raad van Afgevaardigden

In 2008 vertegenwoordigde de heer mr. F.A. de Boer de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel in de Raad van Afgevaardigden PVF Achmea Pensioenbeheer N.V.

Certificerend Actuaris

Mw. A. Plekker AAG
Watson Wyatt B.V.
Prof. E.M. Meijerslaan 5
1183 AV Amstelveen

Vermogensbeheerders

F&C Netherlands B.V.
Jachthavenweg 109 k
1081 KJ Amsterdam

Achmea Vastgoed
Gatwickstraat 1
1043 GK Amsterdam

Adviserend Actuaris

E.W.J.M. Schokker AAG
Watson Wyatt B.V.
Stationsweg 13-14
1441 EJ Purmerend

Adviseur Vermogensbeheer

F.J. Ballendux
Mercer Investment Consulting
Startbaan 6
1185 XR Amstelveen

Accountant

M.J. Vredenduin RA
KPMG Accountants N.V.
Burgemeester Rijnderslaan 10
1185 MA Amstelveen

Administrateur

Syntrus Achmea
Molenwerf 2-16
1014 AG Amsterdam

Profiel

Het Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel is een pensioenfonds met als rechtsvorm een stichting. Het fonds is opgericht en wordt in stand gehouden door CAO-partijen. De uitvoering van de pensioenregeling is geregeld in de pensioenreglementen van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel.

Verplichtstelling

In de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 (Wet Bpf 2000) is neergelegd dat het georganiseerde bedrijfsleven (= CAO-partijen) een verzoek tot verplichtstelling, wijziging of intrekking van die verplichtstelling kan doen. Met andere woorden: CAO-partijen spelen een centrale rol bij de totstandkoming van de verplichtstelling, zonder hen is een verplichtstelling niet mogelijk. Gevolg van de verplichtstelling is onder meer dat werkgevers en werknemers verplicht zijn de statuten en de reglementen van het fonds na te leven. Door verplichtstelling van de deelneming in het fonds wordt deze deelneming voor iedereen gelijkgesteld met een deelneming op grond van een pensioentoezegging. Zonder de verplichtstelling zou de pensioenregeling alleen voor de georganiseerden gelden.

De inhoud van de pensioenregeling

De inhoud van de pensioenregeling wordt in hoofdlijnen eveneens door CAO-partijen bepaald binnen het arbeidsvoorwaardenoverleg. De technische uitwerking van het overeengekomene vindt veelal plaats binnen de gelederen van het bestuur, of als het om geheel nieuwe elementen gaat, binnen werkgroepen, commissies e.d. waarin afgevaardigden van CAO-partijen en bestuur samenkomen. CAO-partijen geven dan vaak een akkoord op een conceptregeling.

Doordat de inhoud van de pensioenregeling noodzakelijk dient te worden vastgelegd in de statuten en reglementen van het fonds, kunnen CAO-partijen niet zonder medewerking van het bestuur de inhoud van de regeling algemene gelding geven. Het bestuur is bevoegd de pensioenregeling aan te passen conform de reglementaire en wettelijke bepalingen.

Onderlinge verhoudingen

Het bestuur bestuurt het fonds en heeft daarbij een geheel eigen bevoegdheid en verantwoordelijkheid. Dit laatste blijkt uit alle van toepassing zijnde wetten; steeds is het zo dat het bestuur (en de bestuursleden) worden aangesproken op bestuursverantwoordelijkheid. Het bestuur hoeft aan CAO-partijen geen verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid. Binnen het fonds zijn CAO-partijen geen factor, behalve bij de afvaardiging in het bestuur. Daarmee is meteen een belangrijke machtsfactor gegeven: ieder van de CAO-partijen kan besluiten de afgevaardigde terug te roepen door een besluit tot intrekking van het bestuurslidmaatschap. Binnen de aldus bepaalde verhoudingen is het onmogelijk dat het bestuur van het fonds eigenmachtig inhoud kan geven aan de pensioenregeling en is het eveneens onmogelijk dat CAO-partijen het bestuur onverantwoorde beslissingen zou kunnen laten uitvoeren.

Kort gezegd komt het erop neer dat CAO-partijen een pensioenregeling in gang zetten, zorgen voor de algemene werking daarvan, maar dat het reilen en zeilen van het fonds volledig in handen ligt van het bestuur.

Het fonds werkt voor 526 ondernemingen waarin 8.163 werknemers (inclusief arbeidsongeschikten en Vutters) op dit moment een pensioen opbouwen. Tel daarbij op de werknemers die niet langer een pensioen bij het fonds opbouwen maar dat voorheen wel deden en de personen die al een pensioen van het fonds ontvangen dan is het totale aantal deelnemers meer dan 36.000.

Missie van het fonds

De missie van het fonds is het verschaffen van een goed pensioen aan werknemers in de bedrijfstak. Daarnaast biedt het fonds de deelnemer de mogelijkheid om eerder te stoppen met werken. Vanaf de oprichting voorzag het fonds in een vast bedrag per week voor iedere werknemer. Hierbij speelde de hoogte van diens inkomen geen enkele rol. Met ingang van 1 januari 1992 is het fonds overgegaan van de vaste bedragenregeling naar een loonafhankelijke regeling.

Solidariteit

De regelingen van het fonds zijn gebaseerd op solidariteit. Dit komt onder andere tot uitdrukking in het hanteren van een voor iedere deelnemer gelijk premiepercentage, ongeacht het geslacht, de leeftijd of de gezondheid van de deelnemer.

Het uitgangspunt is dat alle werknemers vallend onder de verplichtstelling van het fonds ook deelnemen aan de regelingen van het fonds. Alleen op deze wijze kunnen collectieve bedrijfstakbrede en op solidariteit gebaseerde pensioenregelingen mogelijk gemaakt en in stand gehouden worden. Het bestuur hanteert daarom een strikt dispensatiebeleid. Zou er onbeperkte keuzevrijheid bestaan dan bestaat het gevaar dat 'goede' risico's zich van het fonds afwenden. Een ruimer gebruik van de bevoegdheid tot het verlenen van onverplichte vrijstelling gaat ten koste van het solidariteitssysteem. Het sociale belang van alle werknemers in de bedrijfstak prevaleert boven het belang van een onderneming die een verzoek doet tot vrijstelling van de verplichting tot deelneming in de regelingen van het fonds.

Het bestuur

De werkgevers- en werknemersorganisaties, die het fonds in stand houden, benoemen een bestuur. Het bestuur bestaat uit zes leden, drie van werknemerszijde en drie van werkgeverszijde. Allen zijn benoemd door CAO-partijen. Zij hebben zitting voor een tijdvak van vier jaren. Conform een aftreedrooster treden om de twee jaar de helft van de (plaatsvervangende) leden van het bestuur af. De (plaatsvervangende) bestuursleden zijn na afloop van de zittingsperiode terstond herbenoembaar.

De functies van voorzitter en secretaris van het bestuur worden bekleed voor de periode van een jaar. Hierna wordt het lid dat als secretaris heeft opgetreden voorzitter en vice versa. De werkgeversorganisatie en de werknemersorganisaties leveren beurtelings de voorzitter. De werkgevers worden vertegenwoordigd door de Vereniging van Nederlandse Houtondernemingen te Almere. De werknemers worden vertegenwoordigd door de volgende vakorganisaties: CNV Hout en Bouw te Odijk; FNV Meubel & Hout te Woerden.

Bestuursleden mogen alleen worden benoemd indien zij vooraf ter toetsing zijn voorgedragen aan De Nederlandsche Bank (DNB) en indien DNB geen bezwaar heeft gemaakt. Naar het oordeel van DNB moeten de personen die het beleid van een pensioenfonds bepalen of mede bepalen voldoende deskundig zijn met het oog op de belangen van de deelnemers, gewezen deelnemers en overige belanghebbenden.

De bestuursleden worden getoetst op deskundigheid en integriteit. Daarbij wordt zowel gekeken naar de individuele deskundigheid als naar het collectief. Het bestuur heeft aanvullend hierop een eigen deskundigheidsplan vastgesteld waarin de eisen die aan de bestuursleden worden gesteld, zijn vastgelegd. Ook heeft het fonds een gedragscode voor haar bestuursleden. Een externe compliance officer ziet er op toe dat een ieder handelt conform de gedragscode.

Het bestuur bepaalt het dagelijkse beleid van het fonds en draagt zorg voor de handhaving en uitvoering van de statuten. Het uitgangspunt hierbij is dat dit gebeurt door middel van een evenwichtige en zorgvuldige afweging van de belangen van alle belanghebbenden. Het bestuur laat zich bij het maken van beleid ondersteunen door rapportages, gemaakt door of in samenspraak met externe deskundigen. Het bestuur ziet er op toe dat de uitvoering voldoet aan de gestelde eisen van de externe toezichthouders.

Vergoedingsregeling

Het bestuur volgt voor de vaststelling van de vacatiegelden de verordening van de Sociaal Economische Raad met betrekking tot de vergoedingsregeling van de bedrijfslichamen waarop zij toezicht houdt. De vergoedingsregeling voor deze bedrijfslichamen wordt twee-jaarlijks vastgesteld. Uit dien hoofde is over het jaar 2008 een totaalbedrag van € 39.000,- vergoed.

De deelnemersraad

Op grond van artikel 109 van de Pensioenwet is een bedrijfstakpensioenfonds verplicht om een deelnemersraad in te stellen. Het fonds heeft in 2008 een deelnemersraad ingesteld. De deelnemersraad is op 4 september 2008 voor het eerst bij elkaar gekomen voor de oprichtingsvergadering. In deze vergadering zijn de leden benoemd en is de rol van de deelnemersraad verder toegelicht.

De deelnemersraad bestaat uit vijf leden. Deze worden benoemd door het bestuur op voordracht van de verenigingen van werknemers en van een vereniging die de gepensioneerden vertegenwoordigt.

Visitatiecommissie

In de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is een mogelijkheid opgenomen om het interne toezicht bij pensioenfondsen middels een visitatie uit te voeren. Het interne toezicht en daarmee ook de visitatie heeft betrekking op het kritisch bezien van het eigen functioneren van (het bestuur van) een pensioenfonds door onafhankelijke deskundigen. De Principes zijn in de Pensioenwet geïncorporeerd.

De visitatiecommissie bestaat uit drie onafhankelijke, deskundige en gezaghebbende personen. De leden zijn op geen enkele wijze, anders dan uit hoofde van de visitatie-commissie, betrokken bij het functioneren van het fonds. De taken en bevoegdheden van de visitatiecommissie zijn vastgelegd in het reglement visitatiecommissie.

Verantwoordingsorgaan

In de Pensioenwet (artikel 33) is neergelegd dat een goed bestuur moet zijn gewaarborgd. Er moet verantwoording worden afgelegd en er moet intern toezicht zijn. Met dit wetsartikel zijn de PFG-principes in de wet verankerd.

In de PFG-principes is vastgelegd dat een verantwoordingsorgaan kan bestaan uit de leden van de deelnemersraad aangevuld met vertegenwoordigers van de werkgevers.

Het eerste verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds bestaat uit leden van de deelnemersraad en 2 afgevaardigden van werkgeverszijde. De uiteindelijke benoeming heeft in 2008 vertraging opgelopen. Begin 2009 zijn de leden benoemd. De taken en bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in het reglement verantwoordingsorgaan.

Administrateur

Het Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel is statutair gevestigd te Amsterdam. De administratie en het secretariaat van het fonds zijn uitbesteed aan Syntrus Achmea te Amsterdam. De voorwaarden van de uitbesteding zijn vastgelegd in een mantelovereenkomst en een pensioenbeheerovereenkomst. Vastgelegd zijn de specifieke werkzaamheden die Syntrus Achmea voor het fonds verricht, onderverdeeld in administratieve, financiële, secretariële, actuariële, juridische en overige werkzaamheden. De administrateur ondersteunt het bestuur met rapportages over verschillende aangelegenheden.

De administrateur van het fonds heeft in 2008 de SAS-70 Type II-certificering behaald. Deze Type II-verklaring houdt in dat de externe accountant de werking van de beheersmaatregelen van de administrateur in de praktijk heeft beoordeeld en heeft bevestigd dat deze maatregelen gedurende een controleperiode hebben gewerkt.

Vermogensbeheer

Het beheer van het fondsvermogen is opgedragen aan F&C Netherlands B.V. en Achmea Vastgoed. De voorwaarden zijn vastgelegd in een vermogensbeheerovereenkomst met serviceafspraken over het niveau van de dienstverlening. Aan F&C is de bevoegdheid verleend alle beleggingstransacties aan te gaan met betrekking tot de in de overeenkomst opgesomde beleggingscategorieën. F&C en Achmea Vastgoed stellen jaarlijks een beleggingsplan op dat ter goedkeuring aan het bestuur wordt voorgelegd.

Externe deskundigen

Adviserend en certificerend actuaaris

Het bestuur heeft Watson Wyatt B.V. benoemd tot actuaaris van het fonds. Deze heeft onder meer tot taak het premieniveau te bewaken, de pensioenvoorziening vast te stellen, na te gaan of de pensioenverplichtingen voldoende gedekt zijn en jaarlijks een actuariel verslag uit te brengen. De actuaaris adviseert het bestuur desgevraagd met beleidsadviezen over uiteenlopende fondsangelegenheden.

Accountant

Het bestuur heeft KPMG Accountants N.V. als accountant belast met de controle van de jaarrekening van het fonds.

Compliance officer

KPMG Integrity & Ethics is door het bestuur benoemd tot compliance officer.

Adviseur Vermogensbeheer

Het bestuur heeft Mercer Investment Consulting aangesteld als onafhankelijk adviseur vermogensbeheer.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Op grond van richtlijn 400 jaarverslag besteedt het fonds, net als andere ondernemingen, aandacht aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Doel daarvan is het informeren van belanghebbenden en het verantwoording afleggen over maatschappelijke verantwoordelijkheden. Dat betreft met name algemene, sociale en economische aspecten van het fonds. De rapportage over deze aspecten is op diverse plaatsen terug te vinden in het jaarverslag.

De algemene aspecten betreffen de belangrijkste problemen en uitdagingen, de invloed daarvan op het beleid en de strategie en de rol van belanghebbenden hierbij. De algemene aspecten zijn opgenomen in de hoofdstukken “verslag van het bestuur” en “pensioenontwikkelingen”. In dit laatste hoofdstuk wordt per onderwerp aangegeven wat het fonds aan deze onderwerpen heeft gedaan gedurende de loop van het verslagjaar. Belangrijkste onderwerp dit jaar was de aanpassing van de pensioenregeling als gevolg van invoering van de pensioenwet en Pension Fund Governance.

Relevante sociale aspecten betreffen met name sociaal-maatschappelijke zaken zoals verantwoord beleggen. In het hoofdstuk “beleggingen” wordt het beleggingsbeleid van het fonds uiteengezet.

Verdere aspecten die betrekking hebben op maatschappelijk verantwoord ondernemen zijn bijvoorbeeld de wijze waarop het pensioenfonds georganiseerd is, de verdeling van taken en verantwoordelijkheden, de interne beheersing van processen en procedures en de communicatie met de belanghebbenden.

Bestuursverslag

Het bestuur van het fonds heeft in het verslagjaar vijf maal vergaderd.

Deze vergaderingen vonden plaats op 4 maart, 3 juni, 28 augustus (extra), 14 oktober en 9 december.

In de vergaderingen van het bestuur komen naast de beleidsmatige zaken ook individuele kwesties van werkgevers, (aspirant-) deelnemers en gepensioneerden aan de orde.

Financieel beleid

Het bestuur van het fonds streeft een prudent financieel beleid na met enerzijds als doelstelling voldoende middelen op te bouwen om aan de verplichtingen (lees: de pensioenuitkeringen) te kunnen blijven voldoen en anderzijds om een stabiel premie- en toeslagbeleid te voeren. De inkomsten aan premies en de opbrengsten uit de beleggingen zijn thans niet voldoende om de pensioenrechten van de deelnemers te waarborgen en de pensioenrechten van de huidige en van de toekomstig gepensioneerden te kunnen blijven betalen. Derhalve is in maart 2009 een herstelplan bij DNB ingediend om in de toekomst aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Actuariële en bedrijfstechnische nota

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Algemene leidraad voor het uitvoeren van zijn beheerstaken is risicomijdend operationeel management. Het bestuur heeft de ABTN, onder andere in verband met de wijziging van de pensioenregeling en een nadere omschrijving van de kostendekkende premie, in 2008 geactualiseerd.

Toeslagstaffel

Een voorwaarde tot het verlenen van toeslagen is de aanwezigheid van voldoende financiële middelen. Naar aanleiding van een in 2006 uitgevoerde ALM-studie heeft het bestuur besloten om het niveau van de toeslag afhankelijk te maken van de dekkingsgraad (op basis van het FTK) conform onderstaande staffel.

FTK – dekkingsgraad (Dg)	Omschrijving	Indexatie
vereiste FTK-dekkingsgraad < Dg	Reserveoverschot	100%
105% < Dg < vereiste FTK-dekkingsgraad	Reservetekort	Lineaire toekenning
Dg < 105%	Onderdekking	0%

Het verlenen van toeslagen mag er niet toe leiden dat de dekkingsgraad zich in een lager cohort uit bovenstaande beleidsstaffel gaat bevinden.

Toeslag

Het bestuur beoordeelt ieder jaar of de opgebouwde aanspraken en de ingegane pensioenen, gehoord de actuaris en de financiële positie in aanmerking genomen, kunnen worden verhoogd. Als de financiële positie dit toelaat, worden de opgebouwde pensioen-aanspraken van de deelnemers aangepast met het stijgingspercentage van de CAO-lonen in de bedrijfstak. In de referentieperiode van 2 juli 2007 tot en met 1 juli 2008 zijn de CAO-lonen verhoogd met 1,50%.

Aan het einde van 2008 was sprake van een dekkingstekort. Het bestuur besloot per 1 januari 2009 geen toeslag te verlenen.

Reglementair is sprake van een voorwaardelijke toeslagverlening; er is geen recht op een toeslag en het is op de langere termijn niet zeker of en in hoeverre een toeslag zal plaatsvinden. Er is geen geld gereserveerd voor de toeslag.

Fusiebesprekingen met Bpf Handel in Bouwmaterialen

Op verzoek van de besturen van de pensioenfondsen Handel in Bouwmaterialen en Houthandel is een onderzoek gedaan naar een mogelijke nieuwe regeling. De belangrijkste uitgangspunten hierbij zijn kostenreductie, beter rendement, bestuurskracht en integratie van de bedrijfstakken.

De hoofdgedachte van een nieuwe regeling is een basisregeling voor alle deelnemers op basis van middelloon. Het rapport met de uitkomsten van het onderzoek is naar CAO-partijen gestuurd met de vraag of CAO-partijen kunnen instemmen met een mogelijke fusie tussen beide pensioenfondsen. CAO-partijen hebben aangegeven in te kunnen stemmen met nader onderzoek naar een mogelijke fusie tussen de beide fondsen.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de regelingen van beide fondsen zeer uiteenlopen. Integratie van beide regelingen zal ingrijpende gevolgen hebben. In 2008 zijn beide besturen reeds met de samenwerking gestart (dezelfde visitatiecommissie); in 2009 wordt verder gekeken naar de mogelijkheden voor één pensioenfonds.

Uitbesteding

De contracten voor het vermogensbeheer met F&C Netherlands en Syntrus Achmea Vastgoed zijn met 1 jaar verlengd.

Het contract met Syntrus Achmea Pensioenbeheer voor uitbesteding van de administratie is ook met 1 jaar verlengd. Voor 2009 staan contractbesprekingen met Syntrus Achmea Pensioenbeheer op de agenda. Belangrijke thema's voor het bestuur in deze besprekingen zijn:

- ▶ inleving Bpf Houthandel met een eigen gezicht voor de branche
- ▶ proactiviteit en een goede bestuursondersteuning
- ▶ kennisborging binnen Syntrus Achmea Pensioenbeheer
- ▶ risicobeheer

Statuten- en reglementswijzigingen in 2008

Wijziging van de statuten

De statuten zijn op een aantal onderdelen gewijzigd in 2008. Zo is onder andere het aftreedschema aangepast en is een aantal aanpassingen doorgevoerd die te maken hebben met het benoemen van leden van de deelnemersraad en de visitatiecommissie.

Wijziging van de pensioenreglementen (A, B, Algemeen Reglement, prepensioenreglement, Reglement Toeslageregeling, Reglement Individueel Aanvullend Pensioen)

Hoewel het merendeel van de onderwerpen die de Pensioenwet betreffen al aan de orde is geweest en zijn verwerkt in de diverse reglementen, zijn in 2008 nog een aantal reglementswijzigingen doorgevoerd die betrekking hebben op deze wet. Dit betreft onder andere de mogelijkheid van uitruil van het partnerpensioen in ouderdomspensioen en vice versa.

Op 1 augustus 2008 is de Veegwet in werking getreden. In de Veegwet worden een aantal kennelijke fouten en omissies uit de Pensioenwet hersteld en wordt een aantal inhoudelijke wijzigingen aangebracht. De aanpassingen voor het fonds zijn beperkt zoals bijvoorbeeld het afkopen van een klein wezenpensioen.

Herstelplan

De kredietcrisis en met name de ontwikkelingen in het laatste kwartaal van het boekjaar hebben tot gevolg gehad dat, net als bij vele nadere fondsen, de financiële situatie van het fonds zodanig verslechterde dat in oktober 2008 aan DNB een reservetekort gemeld moest worden en vervolgens in verband met verder dalende aandelenmarkten er in december een dekkingstekort gemeld is. Gelet op het aantal fondsen dat met een slechte financiële situatie te maken heeft is door DNB aan de meeste fondsen (waaronder ons fonds) uitstel verleend van het indienen van korte- en langetermijn herstelplannen tot 1 april 2009.

Uit het langetermijn herstelplan dient te blijken dat de dekkinggraad van het pensioenfonds binnen 15 jaar volledig is hersteld. Bij het opstellen van het herstelplan is rekening gehouden met de eisen die DNB heeft gesteld. Het herstelplan is gebaseerd op de strategische beleggingsmix, zoals in de ABTN is beschreven. Een nieuwe continuïteitsanalyse maakt onderdeel uit van het geïntegreerde herstelplan.

De aan het herstelplan ten grondslag liggende parameters voldoen aan de regeling parameters pensioenfondsen van DNB.

Het herstelplan is na overleg met de deelnemersraad vastgesteld en aan DNB verzonden.

De dekkinggraad van het fonds is in 2008 gedaald van 137,1% (eind 2007) tot 92,4% (geschatte dekkinggraad eind 2008). Het pensioenfonds bevindt zich daarmee op 31 december 2008 in een dekkingstekort. Ten tijde van het opstellen van het herstelplan waren nog niet alle definitieve gegevens bekend. De feitelijke dekkinggraad ultimo 2008 bedraagt 95,1% conform de jaarrekening.

De daling van de dekkinggraad in 2008 is met name veroorzaakt door de volgende oorzaken:

- ▶ Stijging van de Technische Voorziening door daling markttrente, effect dekkinggraad -/- 26,9%;
- ▶ Daling vermogen door (negatieve) beleggingsrendementen, effect dekkinggraad -/- 21,2%;

Op basis van het huidige beleidskader van het pensioenfonds heeft het fonds op 31 december 2008 het minimum vereist eigen vermogen van het pensioenfonds vastgesteld op 105% van de Technische Voorzieningen, en het vereist eigen vermogen op 113% van de Technische Voorzieningen.

Omdat het pensioenfonds zich eind 2007 niet in een herstelsituatie bevond, is eind 2008 sprake van een nieuw herstelplan. De hersteltermijn voor opheffing dekkingstekort bedraagt – met inachtneming van de Regeling van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 4 maart 2009– 5 jaar en de hersteltermijn voor opheffing reservetekort bedraagt 15 jaar.

Uit het dekkingsgraadsjabloon als onderdeel van het herstelplan blijkt dat opheffing van het dekkingstekort in een periode van 5 jaar wordt gehaald. Tevens blijkt dat opheffing van het reservetekort in een periode van 15 jaar wordt gehaald.

Sturingsmiddelen

In het herstelplan is gebruik gemaakt van de volgende sturingsmiddelen en aanvullende maatregelen:

Sturingsmiddelen

- ▶ In de jaren 2009 tot en met 2011 worden geen toeslagen toegekend aan actieven en inactieven. Dit is in overeenstemming met het eerder geformuleerde beleid zoals opgenomen in de abtn.
- ▶ De (maximale) premiepercentages voor zowel de basisregeling (26,6% van de PG), optrekregeling (2,6% van de PG tot en met 2020) en de overgangsregeling (2,9% van het salaris tot en met 2012) blijven gehandhaafd. Dit is in overeenstemming met het eerder geformuleerde beleid zoals opgenomen in de abtn.
- ▶ De huidige beleggingsmix (beleggingsplan 2009) blijft gehandhaafd.

Maatregelen naast reguliere sturingsmiddelen

- ▶ Er zijn vooralsnog geen aanvullende maatregelen getroffen.

Bijzonderheden mbt de criteria kortetermijnherstelplan

Conform besluit FTK art.17 lid d, geldt als uitgangspunt dekkingsgraad ultimo 2008. Er wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de rentetermijnstructuur vanaf $t=5$ te bevroren.

Achterblijven herstel

Het bestuur is zich ervan bewust dat het beoogde herstel binnen 5 jaar niet noodzakelijkerwijs hoeft plaats te vinden.

Indien binnen de periode van 5 jaar blijkt dat volledig herstel niet kan worden gerealiseerd, dan zal het bestuur aanvullende maatregelen treffen. Hiertoe zal onder meer contact worden gezocht met de werkgevers en de sociale partners.

Het bestuur ziet rechtenkorting daarin als uiterste (nood)maatregel.

Het pensioenfonds heeft beleid geformuleerd voor reparatie van eventueel te korten aanspraken. Dit beleid is opgenomen in de ABTN. Een eventuele korting kan worden hersteld indien de dekkingsgraad hoger is dan de dekkingstekortgrens, de dekkingsgraad na herstel van gekorte aanspraken zich niet onder de dekkingstekortgrens zal bevinden en het lange termijn herstelplan uitwijst dat met inbegrip van het herstel alsnog binnen 15 jaar uit de situatie van reservetekort wordt gekomen.

Ultimo februari 2009 waren de financiële markten nog steeds negatief gestemd. Daarnaast daalde de zogenaamde SWAP rente nog steeds. Dit is de rente waarmee de voorziening pensioenverplichting wordt berekend. Continuïteitsanalyse toont aan dat rekening houdend met deze omstandigheden en met de dekkingsgraad eind februari, het korte en langetermijn herstel wordt behaald. De gunstige beursontwikkeling eind maart en april 2009 oefent bovendien een positief effect uit op het herstel van de financiële positie van het fonds.

Evenwichtige belangenbehartiging

Het bestuur van het pensioenfonds heeft in haar afwegingen als uitgangspunt gehanteerd dat de belangen van de betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgever op evenwichtige wijze moeten worden behartigd.

Gehanteerde uitgangspunten

Het herstelplan is een deterministische prognose over een periode van 15 jaar op basis van het huidige toeslag-, premie- en beleggingsbeleid. Het huidige beleid is dan ook het voornaamste uitgangspunt.

Rentetermijnstructuur

In het herstelplan is verondersteld dat de rentetermijnstructuur waarmee de Technische Voorzieningen zijn vastgesteld, zich gedurende de eerste vijf jaar ontwikkelt conform de verwachtingen in de huidige rentetermijnstructuur.

Vanaf begin 2013 wordt verondersteld dat de rentetermijnstructuur aan het einde van ieder jaar identiek is aan de rentetermijnstructuur die aan het begin van dat jaar van toepassing was. Er ontstaat derhalve vanaf 2013 jaarlijks een resultaat doordat de in de rentetermijnstructuur besloten verwachte ontwikkeling van de rente bij de veronderstelde bevrozing niet optreedt. DNB heeft hiervoor, refererend aan de tekst in de toelichting bij artikel 1 van de Regeling Parameters, generiek toestemming verleend.

Reserve overgangsregelingen

De per 31 december 2008 gerapporteerde dekkingsgraad is gelijk aan 92,4%¹⁾. In de bepaling van deze dekkingsgraad is de bestemde reserve ter financiering van de overgangsregelingen (ROR) buiten beschouwing gelaten.

De financiering van de ROR is bij het opstellen van het herstelplan echter wel betrokken (zowel in de voorziening als in het vermogen). Hiertoe is de dekkingsgraad per 31 december 2008 gecorrigeerd, door de ROR tot het vermogen van het fonds te rekenen. Dit resulteert in een dekkingsgraad van rond 94,0%, welke als start dekkingsgraad dient in het herstelplan.

In de jaren tot en met 2020 wordt in het herstelplan naast het daadwerkelijk vereist eigen vermogen dan ook rekening gehouden met een gestileerd verloop van de reserve overgangsregelingen (ROR). Hierdoor is het vereist eigen vermogen (inclusief ROR) in die jaren niet gelijk aan 113%, maar aan 114,9%.

Overige uitgangspunten

Het bestuur heeft zich in het opstellen van de uitgangspunten gehouden aan de gestelde uitersten in de Regeling Parameters. In het bijzonder betekent dit dat het verwachte rendement over de gehele vijftienjaarsperiode circa 5,7% bedraagt. Dit is een meetkundig rendement, gebaseerd op de meetkundige gemiddelden uit de continuïteitsanalyse.

Informatieverstrekking aan deelnemers en overige betrokkenen

- ▶ Het pensioenfonds heeft een deelnemersraad. De deelnemersraad is op 24 maart 2009 geïnformeerd over het herstelplan, en heeft aan haar adviesrecht invulling gegeven door een positief advies uit te brengen.
- ▶ De deelnemers van het pensioenfonds zullen in het tweede kwartaal van 2009 schriftelijk geïnformeerd worden over het herstelplan. Ook is – in overeenstemming met de communicatievereisten uit de pensioenwet – in de startbrief en in de informatie bij uitdiensttreding opgenomen dat het pensioenfonds een dekkingstekort heeft, en zich in een herstelsituatie bevindt.
- ▶ Aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt – in overeenstemming met de communicatievereisten uit de pensioenwet – op verzoek informatie over het herstelplan verstrekt.

Premiebeleid

Het huidige premiebeleid wordt gevolgd. Dit houdt in dat er een reguliere premie wordt geheven van 26,6% van de pensioengrondslagensom. Tot en met 2020 wordt er daarnaast een premie van 2,6% van de pensioengrondslagensom geheven ter financiering van de optrekregeling en tot en met 2012 een premie van 2,9% van de salarissom geheven ter financiering van de overgangsregeling.

Toeslagbeleid

Het huidige (indexatie) toeslagbeleid wordt gevolgd. Dit betekent in geval van onderdekking een toeslag van 0%. In geval van reservetekort wordt er naar rato tussen het minimum vereist en het vereist eigen vermogen geïndexeerd.

Instellen van een verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld. In dit verantwoordingsorgaan zijn de deelnemers, de gepensioneerden en de aangesloten werkgevers vertegenwoordigd. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie vertegenwoordigers van de deelnemers, twee vertegenwoordigers van de werkgevers en twee vertegenwoordigers van de gepensioneerden. Het bestuur heeft de inrichting (onder meer samenstelling en stemverhouding) en de bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan vastgelegd in de statuten van het fonds. Tevens heeft het bestuur een reglement voor het verantwoordingsorgaan opgesteld.

¹⁾ De feitelijke dekkingsgraad ultimo 2008 bedraagt 95,1% conform de jaarrekening.

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds is met ingang van 20 januari 2009 ingesteld. Op basis van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance) van de Stichting van de Arbeid heeft het bestuur de werkwijze van het verantwoordingsorgaan in een reglement vastgelegd. Er zijn afspraken gemaakt over welke informatie het verantwoordingsorgaan ontvangt, de frequentie van het overleg met het bestuur en de te behandelen onderwerpen. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Tevens legt het bestuur verantwoording af over de naleving van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur zoals vastgesteld door de Stichting van de Arbeid op 16 december 2005.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes. Het verantwoordingsorgaan legt zijn oordeel ten minste één maal per jaar schriftelijk vast. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, opgenomen in het jaarverslag waar het oordeel betrekking op heeft.

Het verantwoordingsorgaan heeft een adviesrecht ten aanzien van:

- ▶ het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- ▶ het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- ▶ de vorm, inrichting en samenstelling van het interne toezicht;
- ▶ het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- ▶ het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

Het verantwoordingsorgaan heeft in het kader van haar taakuitoefening in 2009 kennis genomen van het jaarverslag en de jaarrekening 2008, de notulen van de bestuursvergaderingen, de reglementen 2008, de ABTN 2008 en het rapport van de visitatiecommissie zoals dat is verschenen op 12 juni 2009.

Het verantwoordingsorgaan heeft bovendien kennis genomen van de rapportages van de externe accountant en certifierend actuaris.

Bevindingen

Het verantwoordingsorgaan heeft de volgende bevindingen.

Beleggingsbeleid

Het strategisch beleggingsbeleid wordt, mede gezien het oordeel van de certifierend actuaris, als correct beoordeeld. Echter, de resultaten van het fonds ten opzichte van de gehanteerde benchmarks laten een zorgwekkend beeld zien. Het verantwoordingsorgaan wil het bestuur erop wijzen dat zij waar mogelijk maatregelen moet nemen zodat zij in de toekomst de benchmarks behaalt en gaat er vanuit dat het bestuur een verantwoord beleggingsbeleid zal nastreven.

Wetgeving en reglementen

Het verantwoordingsorgaan heeft hierop geen bevindingen.

Financiële positie van het fonds

De financiële positie van het fonds heeft zich in het laatste kwartaal van 2008 ernstig negatief ontwikkeld. Dit acht het verantwoordingsorgaan zorgwekkend.

Premie- en toeslagbeleid

Aangezien de premie in 2008 boven het niveau van de kostendeckende premie lag, kan het premiebeleid als voldoende beschouwd worden. Het verantwoordingsorgaan wil het bestuur echter wel wijzen op het grote verschil tussen de kostendeckende en feitelijke premie.

Communicatiebeleid

Het verantwoordingsorgaan is verheugd met de stellingname van het fonds dat zij meer wil doen dan slechts de wettelijke verplichtingen. De vaststelling van een nieuw communicatiebeleidsplan in 2009, dat ook wordt afgestemd met de deelnemersraad, wordt daarbij als belangrijke stap gezien.

Pension Fund Governance (Goed Pensioenfondsbestuur)

Het verantwoordingsorgaan wil het bestuur adviseren in 2009 het integriteitbeleid nader uit te werken.

Risicobeleid

Het bestuur onderkent diverse risico's. Het verantwoordingsorgaan vraagt het bestuur om in haar toekomstige verslaglegging meer aandacht te geven aan de maatregelen die genomen zijn om de in het jaarverslag benoemde risico's te beheersen.

Toekomstvisie bestuur

Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het bestuur zich realiseert dat schaalvergroting noodzakelijk is. Zij roept het bestuur op dit in 2009 verder te concretiseren en de mogelijkheden kritisch te bekijken.

Oordeel

Op grond van het voorgaande komt het verantwoordingsorgaan tot het volgende oordeel.

Het verantwoordingsorgaan van het bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel is van oordeel dat:

- ▶ het bestuur afdoende informatie aan het verantwoordingsorgaan heeft verstrekt om zich een oordeel te vormen;
- ▶ het handelen van het bestuur in 2008 in overeenstemming is geweest met de statuten en reglementen;
- ▶ het bestuur in 2008 een consistent beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen afgewogen en geborgd zijn;
- ▶ het bestuur logische beleidskeuzes heeft gemaakt.

23 juni 2009, Amsterdam

Verantwoordingsorgaan Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel

Reactie van het bestuur

Het bestuur neemt de aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan ter harte en spreekt in de toekomst graag met het verantwoordingsorgaan over de ondernomen acties.

Het bestuur is verheugd met het eindoordeel.

Instellen van een visitatiecommissie

Voor de inrichting van het intern toezicht heeft het bestuur gekozen voor een visitatiecommissie. Deze commissie bestaat uit drie leden die door het bestuur worden benoemd. De leden van de visitatiecommissie mogen geen banden hebben met de bij het fonds betrokken werkgevers- en werknemersorganisaties, de administrateur, de actuaaris en de accountant.

De visitatiecommissie heeft als collectief een deskundigheid die ten minste vergelijkbaar is met de deskundigheid die door De Nederlandsche Bank wordt verlangd van het bestuur als collectief.

De visitatiecommissie overlegt de komende jaren ten minste één maal per jaar met het bestuur. De visitatiecommissie beoordeelt vooral de wijze waarop het bestuur zijn besluiten neemt, hoe het bestuur de kwaliteit van de adviseurs beoordeelt en hoe het bestuur toezicht houdt op de uitvoering van de pensioenregeling. De visitatiecommissie rapporteert schriftelijk aan het bestuur van het fonds. Het intern toezicht is opgenomen in de statuten en uitgewerkt in een apart reglement.

Ontwikkelingen op pensioengebied in het jaar 2008

Nieuwe regels over communicatie per 1 januari 2008 van kracht

De nieuwe regels voor communicatie gelden sinds 1 januari 2008.

Pensioenfondsen moeten belangrijke wijzigingen in hun regeling binnen drie maanden aan de deelnemers bekend maken. Ook ontvangen nieuwe deelnemers binnen drie maanden een startbrief. Deelnemers die "slaper" worden, ontvangen een stopbrief en elke vijf jaar recente informatie over hun pensioen. Alle communicatie van het pensioenfonds die wettelijk vereist is moet bovendien aan inhoudelijke eisen van duidelijkheid en begrijpelijkheid voldoen.

Toeslagenlabel en voorwaardelijkheidsverklaring

Voor een begrijpelijke communicatie over het toeslagbeleid van het pensioenfonds voerde de Pensioenwet een toeslagenlabel in. Hiermee maken pensioenfondsen en verzekeraars duidelijk of de pensioenen de komende jaren naar verwachting kunnen stijgen. Zo'n stijging heet toeslag. Het bestuur van het pensioenfonds beslist jaarlijks of toeslag wordt verleend. Dit kan alleen als het daarvoor voldoende vermogen heeft. Het toeslagenlabel helpt om het beleid van het pensioenfonds begrijpelijker te maken: het bestaat uit een plaatje en een uitleg. Het label vermeldt de toeslag die het pensioenfonds verwacht bij een gemiddelde prijsstijging van 2%. Voor deze verwachting heeft het label een normaal scenario en een slechtweersscenario. Hiermee wordt vooral duidelijk gemaakt dat het verhogen van pensioenen niet vanzelfsprekend is. Naast het label moet het fonds een voorwaardelijkheidsverklaring hanteren. Daarin wordt het toeslagbeleid verder uitgelegd: de ambitie, hoe die wordt betaald en wat daarvan de laatste drie jaar is waar gemaakt.

Het bestuur heeft de tekst van de voorwaardelijkheidsverklaring vastgesteld. Opgemerkt hierbij is dat de AFM tijdens de Algemene ledenvergadering van de VB die op 24 november 2008 werd gehouden, heeft aangegeven nader in conclaaf te willen met de pensioenkoepels over de uiteindelijke tekst van de desbetreffende verklaringen. Dit naar aanleiding van klachten vanuit de pensioenfondsen over de rigide tekst die in veel gevallen niet flexibel genoeg is om het toeslagenbeleid van het pensioenfonds te kunnen weergeven.

Het was de bedoeling dat pensioenfondsen het toeslagenlabel vanaf 1 januari 2008 gingen gebruiken. Halverwege 2007 bleek echter al dat dit niet haalbaar zou zijn. Minister Donner van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft het label uiteindelijk eind augustus 2008 definitief vastgesteld. De uitgestelde startdatum (1 april 2009) is opnieuw uitgesteld.

AFM vraagt het pensioenfonds zelf aan te geven of communicatie goed is

De AFM is een relatief nieuwe toezichthouder voor pensioenfondsen en concentreert zich in het toezicht op de communicatie bij pensioenfondsen. Eind 2007 heeft de AFM een zogenaamde "self assessment" aan het pensioenfonds gestuurd. Hierin verzocht de AFM het pensioenfonds informatie te geven over de wijze waarop communicatie aan deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden plaatsvindt. In april 2008 koppelde de AFM de resultaten terug aan het pensioenfonds. De score met betrekking tot informatieverstrekking bedroeg 76%. De AFM merkte op dat het fonds bij de naleving van de voorschriften uit de Pensioenwet of Wet verplichte beroepspensioenregeling ten aanzien van informatie-verstrekking op bepaalde onderdelen weliswaar toereikend is, maar op andere punten zijn er nog tekortkomingen. Hierin acht de AFM verbetering mogelijk. Door alle ontwikkelingen op communicatiegebied is de score over 2008 toegenomen tot 83%.

Puntjes op de i van de Pensioenwet

De Pensioenwet van 2007 bevatte een aantal onvolkomenheden. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft dit gerepareerd met de Veegwet. Deze Veegwet bevat ook een aantal beleidswijzigingen. De Tweede Kamer heeft de Veegwet in 2007 behandeld en op 8 juli 2008 is de wet zonder wijzigingen door de Eerste Kamer aangenomen. Het bestuur heeft de wijzigingen uit de Veegwet verwerkt in de reglementen van het fonds.

Regels afkoop kleine pensioenen bekend

De Pensioenwet bepaalt dat pensioenfondsen kleine pensioenen van gewezen deelnemers mogen afkopen. Kleine pensioenen zijn pensioenuitkeringen van minder dan € 406,44 op jaarbasis (bedrag 2008). Het pensioenfonds mag deze pensioenen afkopen twee jaar nadat de deelneming is geëindigd. De gewezen deelnemer kan daartegen geen bezwaar maken. Voor deelnemingen die zijn geëindigd vóór 1 januari 2007 (datum van invoering van de Pensioenwet) gelden andere wettelijke regels. Het pensioenfonds mag dan besluiten tot afkoop, maar de gewezen deelnemer kan hiertegen bezwaar maken. In de Veegwet staan nadere regels over de wijze van afkoop van kleine pensioenen. Zo staat nu vast dat het pensioenfonds de afkoopwaarde betaalt op de dag dat de aanspraken of rechten vervallen. Als het pensioenfonds later betaalt heeft de gewezen deelnemer recht op vergoeding van rente.

Het bestuur van het pensioenfonds neemt zelf het besluit om kleine pensioenen al of niet af te kopen. Een aantal fondsen heeft aan het begin van 2008 besloten kleine slapende pensioenen af te kopen.

Eind 2008 is de besluitvorming bij pensioenfondsen door een tweetal zaken in een ander licht komen te staan.

Allereerst zijn de vakbonden een discussie gestart over de wenselijkheid van afkoop van kleine pensioenen. Men doelde daarbij met name op gevallen waarin een gewezen deelnemer meerdere kleine pensioenen heeft die net onder de afkoopgrens van € 406,44 vallen. Bij afkoop zou dit kunnen betekenen dat die persoon in totaal een redelijk pensioen heeft opgebouwd, maar door afkoop uiteindelijk weinig of geen pensioen overhoudt na zijn 65ste. Daarnaast is door de kredietcrisis bij een groot aantal fondsen een situatie van onderdekking ontstaan. In zo'n situatie kan het voor een fonds ongunstig zijn om kleine pensioenen af te kopen. Ook om die reden kan een bestuur besluiten oude slapende pensioenen vooralsnog niet af te kopen.

Het bestuur heeft besloten om kleine nabestaandenpensioenen in principe niet af te kopen. Indien het uit te keren maandbedrag minder dan € 10,- bedraagt wordt wel afgekocht.

Voor ouderdomspensioen wordt in overleg met de actuaris beoordeeld in welke gevallen afkoop voor het fonds rendabel is. Gezien de onderdekking wordt er voorlopig niet afgekocht.

Kredietcrisis en gevolgen: dekkingsgraad van het pensioenfonds gedaald

Na het jaar 2007 met de vele wijzigingen voor pensioenfondsen zoals de introductie van de Pensioenwet, het Financieel Toetsingskader, de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur, nieuwe verslagstaten, een nieuwe richtlijn voor de jaarverslaggeving en DNB-richtlijnen met betrekking tot alternatieve beleggingen, de toeslagenmatrix, (waardering van) herverzekerde verplichtingen en de continuïteitsanalyse kan 2008 worden gezien als het jaar waarin de pensioenfondsen de gevolgen aan den lijve ondervonden van de kredietcrisis. Met name de ontwikkelingen op de financiële markten in het laatste kwartaal van het jaar hadden voor veel fondsen tot gevolg dat er een situatie van reservetekort ontstond waarna als gevolg van de verder verslechterende aandelenkoersen zelfs in de laatste maand van het jaar een dekkingstekort moest worden vastgesteld. Ook ons fonds ontkwam niet aan de gevolgen van de kredietcrisis.

In november 2008 verleende DNB, evenals aan de meeste andere fondsen, aan ons fonds uitstel tot 1 april 2009 voor het indienen van een herstelplan.

Door de kredietcrisis zijn niet alleen de aandelenbeurzen, maar ook de lange rentes fors gedaald. Het pensioenfonds is hiervoor niet immuun gebleken. Dit vertaalde zich in een forse daling van de dekkingsgraad aan het einde van 2008 (van 128% per 31 juli naar 95% per 31 december). De dekkingsgraad is, kort gezegd, de verhouding tussen het vermogen van het pensioenfonds en de verplichtingen van het fonds op korte en langere termijn. De dekkingsgraad geeft aan hoeveel euro's het pensioenfonds in kas heeft tegenover elke euro die het (straks) moet uitkeren. Er zijn twee effecten die de dekkingsgraad beïnvloeden. Ten eerste is het vermogen van het pensioenfonds afgenomen door de dalende beurskoersen. Beleggen op de beurs is voor het pensioenfonds – in ieder geval voor een deel van het vermogen - noodzakelijk: het fonds behaalt anders op langere termijn onvoldoende rendement. Een tweede factor betreft de verplichtingen van het pensioenfonds: deze zijn gestegen door de dalende marktrente. Hoe werkt dit precies? Een pensioenfonds gaat de verplichting aan om later bij pensionering een uitkering te doen. Voor een uitkering over 40 jaar hoeft een pensioenfonds nu niet het hele bedrag in kas te hebben.

Het kan immers nog over een lange periode rendement halen. Hoe hoog het rendement de komende 40 jaar zal zijn is nog onduidelijk. En toch moet het fonds een schatting maken. Daarvoor gebruikt het de langetermijnrente. Mede als gevolg van de kredietcrisis is die rente in het verslagjaar flink gedaald. Daardoor rekent het fonds op een lager rendement en moet het nu meer geld in kas hebben om straks dezelfde uitkering te kunnen doen.

Opschorten waardeoverdracht bij dekkinggraad onder de 100%

Als een werknemer van baan verandert mag hij zijn pensioen overdragen naar zijn nieuwe pensioenfonds. Dit heet waardeoverdracht. Als de dekkinggraad van het fonds lager is dan 100% mag het pensioenfonds waardeoverdrachten echter niet uitvoeren. Het fonds moet de waardeoverdrachten volgens de Pensioenwet "opschorten". Deze verplichting geldt voor inkomende en uitgaande waardeoverdrachten, en ongeacht de fase waarin de waardeoverdracht zich bevindt. Dus ook als de offerte is uitgebracht en geaccepteerd. Omdat de dekkinggraad ook van ons fonds inderdaad onder de 100% is gedaald zijn de waardeoverdrachten opgeschort.

Pensioenregister van start

In de Pensioenwet is bepaald dat er een landelijk pensioenregister komt. Op 7 mei 2008 is de Stichting Pensioenregister opgericht, een samenwerkingsverband van de pensioenkoepels, verzekeraars en Sociale Verzekeringsbank. De stichting gaat de ontwikkeling van het Pensioenregister begeleiden. De kosten worden gedragen door de pensioensector zelf. Het is de bedoeling dat het register per 1 januari 2011 van start gaat. Het register gaat alle Nederlandse pensioenregelingen via internet toegankelijk maken. Iedereen tussen de 15 en 65 jaar met een burgerservicenummer en een DigiD kan straks inloggen en een overzicht opvragen van zijn eigen pensioenregelingen en AOW-rechten. Zo kan iedere Nederlander straks duidelijk zien hoe hoog zijn totale oudedagsvoorziening is, bij welk fonds of verzekeraar het pensioen is opgebouwd en waar hij terecht kan voor meer informatie.

FVP-bijdrageregeling

Geen nieuwe instroom met ingang van 1 januari 2011. De Stichting Financiering Voortzetting Pensioenverzekering (FVP) helpt werklozen van 40 jaar en ouder pensioen op te bouwen. FVP heeft in december 2008 bekendgemaakt dat de FVP-regeling een jaar langer zal blijven bestaan. De regeling loopt nu door tot 1 januari 2011. Werknemers die vóór 2011 in de WW terechtkomen kunnen nog een FVP-bijdrage aanvragen. Werknemers die daarna WW-gerechtigd worden niet meer.

Goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance)

Het bestuur van het Bpf voor de Houthandel vindt het van groot belang om het fonds goed te besturen. In de afgelopen jaren zijn steeds meer richtlijnen en regels opgesteld om te zorgen dat het fonds zijn taken daadwerkelijk goed uitvoert. Zo publiceerde de Stichting van de Arbeid (STAR) in 2005 de "Principes voor goed Pensioenfondsbestuur". Deze principes bieden kaders voor zorgvuldig bestuur, intern toezicht, verantwoording, deskundigheid, openheid en communicatie. Maar ook andere regels spelen een rol: zo is de Code Tabaksblat van belang voor het beleggingsbeleid. Sinds 2007 zijn de principes goed pensioenfondsbestuur van de STAR verankerd in de Pensioenwet. De bedoeling van de principes is dat een pensioenfondsbestuur weet waarvoor het verantwoordelijk is en hoe het die verantwoordelijkheid moet dragen en moet afleggen.

Intern toezicht

Het bestuur van het pensioenfonds draagt zorg voor de organisatie van een transparant intern toezicht. Het interne toezicht heeft betrekking op het kritisch bezien van het functioneren van (het bestuur van) het pensioenfonds door onafhankelijke deskundigen.

Het interne toezicht heeft ten minste de volgende taken:

- ▶ het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en -processen en de checks en balances binnen het fonds;
- ▶ het beoordelen van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd;
- ▶ het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn. Daarbij heeft het interne toezicht recht op:
  - ▶ alle informatie die het nodig acht om zijn taak goed te kunnen uitvoeren;
  - ▶ overleg met het bestuur over alle bestuurstaken;
  - ▶ overleg met de externe accountant en actuaaris.

Voor de inrichting van het interne toezicht heeft het bestuur gekozen voor het instellen van een visitatiecommissie.

Integriteitbeleid

De Pensioenwet verplicht het bestuur tot het opstellen van een integriteitbeleid. Deze verplichting gaat verder dan de gedragscode die het bestuur nu al heeft. Het gaat om een risicobeleid, waarbij integriteitrisico's en ook andere risico's in kaart worden gebracht. Het bestuur gaat hiermee in 2009 aan de slag.

Gedragscode / compliance

Het fonds heeft al langere tijd een gedragscode waarin de regels en richtlijnen voor bestuursleden en andere door het fonds aan te wijzen betrokkenen zijn opgenomen ter voorkoming van conflicten tussen belangen van het fonds en de privé belangen van betrokkenen en ter voorkoming van het gebruik maken van vertrouwelijke informatie van het fonds voor privé doeleinden. Het uitgangspunt daarbij is om transparantie te bevorderen en ervoor te zorgen dat alle betrokkenen, ook voor hun eigen bescherming, duidelijk weten wat wel en wat niet geoorloofd is. De naleving van de gedragscode wordt gecontroleerd door de compliance officer. Het fonds zal na afloop van het verslagjaar een nieuwe gedragscode invoeren (afgestemd op de Wet op het financieel toezicht en de meest recente wijzigingen daarin).

Deskundigheid bestuur

Het bestuur heeft een deskundigheidsplan opgesteld. Dat plan is zodanig dat het bestuur als collectief over de vereiste deskundigheid beschikt. Bij elke mutatie in het bestuur gaat het bestuur na of die deskundigheid nog steeds aanwezig is. Ten minste één maal per jaar houdt het bestuur een studiedag en gaat het bestuur na of het bestuur als collectief actuele ontwikkelingen op pensioengebied in voldoende mate volgt.

Het bestuur stelt een procedure vast voor een periodieke evaluatie van het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden. In het afgelopen jaar is veel aandacht besteed aan de deskundigheidsbevordering van het bestuur.

Het bestuur is hierbij uitgegaan van de eisen die zijn vastgelegd in het plan van aanpak deskundigheids-bevordering van de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen, de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen en de Unie van Beroepspensioenfondsen d.d. 16 april 2007.

Het plan van aanpak noemt eindtermen waarmee de deskundigheid getoetst kan worden.

Er zijn normen voor de individuele bestuurders en voor besturen als geheel. Er zijn aangepaste normen voor leden van deelnemersraden en verantwoordingsorganen. Het plan stelt ook eisen aan pensioenopleidingen en cursussen.

In 2008 zijn alle bestuursleden getoetst op hun kennis en inzicht op de deskundigheids-gebieden die DNB heeft vastgesteld. Op basis van de resultaten welke vergeleken zijn met de 'kennisbenchmark', kan worden geconcludeerd dat het collectieve bestuur voldoende kennis heeft op het gebied van:

- ▶ Het besturen van een organisatie
- ▶ Relevante wet- en regelgeving
- ▶ Pensioenregelingen en – soorten
- ▶ Financieel technische en actuariële aspecten
- ▶ Administratieve organisatie en interne controle
- ▶ Communicatie

Op het gebied van uitbesteding van werkzaamheden heeft het bestuur scholing gehad. In 2008 is een nieuw deskundigheidsplan ingevoerd.

Transparantie en communicatie

Het bestuur informeert de aangesloten werkgevers, de deelnemers en de gepensioneerden ten minste één maal per jaar schriftelijk over algemene zaken die het fonds betreffen.

Het gaat hierbij ondermeer over ontwikkelingen in de pensioenregeling, het premie-, beleggings- en toeslagenbeleid.

Geïnteresseerden kunnen het jaarverslag, de statuten en de reglementen van het fonds bij het secretariaat van het fonds opvragen. Het bestuur geeft inzicht in de genomen besluiten via het jaarverslag.

In het boekjaar is veel aandacht besteed aan communicatie. In overeenstemming met de door de pensioenkoepels (zoals VB en OPF) geïntroduceerde doelstelling om eenvormige, eenduidige en duidelijke pensioenoverzichten te verstrekken (uniform pensioenoverzicht, UPO), is aan alle deelnemers een pensioenoverzicht op basis van de huidige regeling gestuurd. Daarnaast heeft het bestuur besloten tot aanpassing van de website. De website wordt ingericht naar doelgroepen.

Naast informatie voor de werkgevers en de (ex-)werk-nemers komt er informatie voor de gepensioneerden. Ook wordt nader ingegaan op de gevolgen van veranderingen in de persoonlijke situatie (bijvoorbeeld trouwen of scheiden), verandering van baan en arbeidsongeschiktheid. Ook de informatie voor nabestaanden na het overlijden van een deelnemer wordt vermeld.

Gebeurteniscommunicatie

De Pensioenwet bevat veel voorschriften over de informatieverstrekking aan allerlei belanghebbenden bij de pensioenregeling.

Het bestuur heeft beoordeeld in hoeverre aanpassingen nodig zijn om aan de voorschriften te voldoen en deze aanpassingen doorgevoerd.

Onafhankelijkheid (certificerend) actuaris

De adviserende en certificerende rol van actuarissen dient te worden gescheiden in persoon.

Het fonds heeft het actuariële advies ondergebracht bij Watson Wyatt B.V.

De advisering en certificering zijn echter wel in persoon gescheiden.

Vooruitzichten

Pensioenregeling in 2009

De pensioenbedragen zijn in 2009 als volgt gewijzigd. De franchise bedraagt per 1 januari 2009 € 17.482,- .

De premiepercentages voor 2009 zijn niet gewijzigd ten opzichte van 2008. Deze bedragen in 2009:

- ▶ 26,6% van de pensioengrondslag
- ▶ 2,6% van de pensioengrondslag voor de optrekregeling
- ▶ 2,9% van het gemaximeerd salaris voor de overgangsregeling (€ 71.703,-)

Van de premie voor de pensioenregeling en de optrekregeling komt de helft voor rekening van de werknemer. De premie ten behoeve van de overgangsregeling komt volledig voor rekening van de werkgever.

Toeslag

Op de premievrije pensioenen en de ingegane pensioenen is per 1 januari 2009 geen toeslag verleend. De pensioenaanspraken van de actieve deelnemers zijn per 1 januari 2009 evenmin verhoogd. Als gevolg van de kredietcrisis en de ontwikkelingen op de beleggingsmarkten was de financiële positie van het fonds zodanig dat geen toeslag verleend kon worden. De toeslag van het pensioen is voorwaardelijk; er is geen recht op toeslag en het is ook voor de langere termijn niet zeker of en in hoeverre toeslag zal plaatsvinden.

Pensioenregeling

Verplichte ouderdoms- en nabestaandenpensioenregeling

Pensioenpremie

De pensioenen worden gefinancierd door het heffen van premie waaraan zowel de werkgever als de werknemer een bijdrage levert. Van de premie kwam de helft voor rekening van de werknemer.

De voor 2008 en 2007 vastgestelde premies kunnen als volgt worden gespecificeerd (inclusief korting en reducties, bedragen x € 1.000,-):

	2008	2007
Ouderdomspensioen	32.913	32.102
Overgangsregeling	6.533	6.600
Voortgezette verzekering	3.279	3.017
Vrijwillige verzekering	-	10
Premie ineens	-	(-143)
Risicopremie ANW-hiaat	106	99
Totaal	42.831	41.865

Aantal deelnemers, pensioengerechtigden en ondernemingen

Deelnemers

Het aantal deelnemers in de ouderdomspensioenregeling is ten opzichte van 2007 in het verslagjaar afgenomen met 33 tot 8163.

Tot de groep van deelnemers behoren 429 deelnemers met een premievrije pensioenopbouw wegens arbeidsongeschiktheid. In de afgelopen jaren is er sprake geweest van een neerwaartse trend bij het aantal deelnemers dat van premiebetaling is vrijgesteld wegens arbeidsongeschiktheid. Ook in dit verslagjaar is het aantal gedaald, namelijk van 435 naar 429. Het aantal vutters waarvan de premie door de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel wordt voldaan is gedaald, te weten van 55 naar 9.

Het aantal deelnemers dat de geëindigde verplichte deelname op vrijwillige basis heeft voortgezet is met 2 gedaald tot 1. Tenslotte is het aantal deelnemers waarvan de premie in verband met werkloosheid door de Stichting Financiering Voortzetting Pensioenverzekering wordt voldaan in het verslagjaar met 27 afgenomen tot 58.

Gewezen deelnemers

Het aantal gewezen deelnemers is, door het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd of vóór overlijden, afgenomen met 175 tot 20.487. Gewezen deelnemers hebben de bedrijfstak verlaten voordat hun pensioenrechten tot uitkering zijn gekomen. Zij, of hun nabestaanden, kunnen te zijner tijd een pensioen van het fonds tegemoet zien.

Uitgaande waardeoverdrachten

Van de actieve deelnemers die het fonds verlieten, namen 227 personen de waarde van hun bij het fonds opgebouwde pensioen mee naar hun nieuwe verzekeraar.

Inkomende waardeoverdrachten

In het verslag jaar hebben 162 personen individuele waardeoverdracht gepleegd.

Pensioengerechtigden

Het totale aantal pensioengerechtigden in de ouderdoms- en nabestaandenpensioenregeling is in 2008 afgenomen tot 7.635. In onderstaande tabel is het aantal pensioengerechtigden per pensioensoort weergegeven.

	2008	2007
Ouderdomspensioen	4.651	4.649
Nabestaandenpensioen	2.222	2.219
Wezenpensioen	66	71
Arbeidsongeschiktheidspensioen	696	764
Totalen	7.635	7.703

Aanpassing van de pensioenen

De opgebouwde aanspraken en ingegane pensioen worden jaarlijks aangepast aan de loonontwikkelingen in de bedrijfstak conform de toeslagstaffel op pagina 10, voor zover de financiële positie van het fonds dit toelaat. In 2008 zijn de lonen in de bedrijfstak structureel verhoogd met 1,50%. Het bestuur besloot per 1 januari 2009 geen toeslag te verlenen.

In onderstaande tabel zijn de over 2008 en 2007 aan periodieke uitkeringen uitbetaalde bedragen per pensioensoort gespecificeerd (bedragen x € 1.000):

	2008	2007
Ouderdomspensioen	9.376	11.048
Overgangsdeel	123	58
Prepensioen	2.911	13.406
Toeslagdeel	10.878	-
Nabestaandenpensioen	2.713	2.764
Wezenpensioen	64	61
Totalen	26.065	27.337

Pensioenen tot € 406,44 per jaar worden op de pensioendatum vervangen door een afkoopbedrag. In het verslagjaar werd een bedrag van € 652.000 uitbetaald aan afkoopsommen (2007: € 693.000).

Ondernemingen

Het aantal aangesloten ondernemingen is in het verslagjaar met 6 gedaald tot 526. Het aantal gedispenseerde ondernemingen in het verslagjaar bedroeg 4.

Stand van zaken aangaande de oude VUT-regeling (van vóór 1 januari 2002)

Uittreders

Het aantal uittreders is afgenomen met 46 tot 9. Het aantal maanduitkeringen is gedaald met 573 tot 397. De gemiddelde uitkeringslast per uittreder per maand daalde summier van € 2.357 in 2007 naar € 2.145 in 2008.

Uitkeringslast

De totale uitkeringslast daalde in 2008 ten opzichte van 2007 met 63% tot € 851.893,- (2007: € 2,3 miljoen).

Nakomende verplichtingen

De nakomende verplichtingen, dit zijn de lasten die voortkomen uit de verplichting om alle uitgetreden werknemers tot aan de pensionering van de vastgestelde vut-uitkering te voorzien, zijn in 2008 gedaald met € 867.532,- tot € 18.178,-. In 2007 was er een daling van € 2,1 miljoen. In 2009 zullen de laatste uitkeringen plaatsvinden.

Verhoging

De "oude" vut-uitkeringen zijn per 1 januari 2008 verhoogd met 1,15% en per 1 januari 2009 met 1,5%.

Invalideitpensioenregeling

Het fonds kende met ingang van 1 juli 1993 een regeling om het zogenaamde WAO-gat te beperken. De invoering van de WIA (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen) is voor de CAO-partijen van het fonds aanleiding geweest om de invalideitpensioenregeling met ingang van 1 januari 2006 te beëindigen. De lopende uitkeringen worden gewaarborgd.

Behalve de WAO basis regeling ter dekking van het WAO gat kende het fonds een WAO plus regeling. Deze regeling voorzag in een aanvulling op de WAO uitkering en de WAO-gat-uitkering.

Uitkeringen

Er werd in het verslagjaar in totaal voor € 693.000 aan invalideitpensioenuitkeringen uitbetaald. In het kader van de eindejaarsuitkeringen is een bedrag van € 132.412,- uitgekeerd.

Het aantal invalideitpensioenen in 2008 bedraagt 215. In 2007 was dit aantal 236.

Vrijwillige Anw-hiaatverzekering

Via de werkgever

Het fonds biedt de aangesloten ondernemingen de mogelijkheid om voor haar werknemers een vrijwillige Anw-hiaatverzekering af te sluiten. De verzekering is een niet-verplichte, collectieve verzekering. De werknemers kunnen individueel bepalen of zij willen meedoen aan deze Anw-hiaatverzekering.

De hoogte van het nabestaandenpensioen kan zelf worden bepaald en kan variëren van € 4.600,- tot maximaal € 13.000,- op jaarbasis. De werknemer kan daarbij individueel bepalen of de uitkering direct na overlijden of op een later tijdstip moet worden uitgekeerd (bijvoorbeeld wanneer het jongste kind 18 jaar is geworden). De verzekering blijft ook bij een eventueel toekomstige gedeeltelijke dan wel volledige arbeidsongeschiktheid van een werknemer gehandhaafd, zonder dat hiervoor verder (gedeeltelijke) premie is verschuldigd.

In 2008 namen aan deze regeling 41 werkgevers deel (2007: 47) met 186 deelnemers (2007: 200). De premie over 2008 bedraagt € 105.509,- (2007: € 99.000,-).

Individueel

De Anw-hiaatverzekering wordt niet alleen aan werkgevers aangeboden. De verzekering wordt ook aan de individuele deelnemers van het fonds aangeboden, indien de werkgever niet bereid was zijn medewerking te verlenen. Deze individuele verzekering is via PVF Achmea ondergebracht bij de Alhermij. Het aantal verzekerden per eind december 2008 is 9 (2007: 9) en de daarbij behorende premie over 2008 is € 4.067,- (2007: € 3.791,-).

Risicobeheer

Het fonds heeft bij de uitvoering van haar taken te maken met verschillende risico's. Hieronder worden de verschillende risico's aangegeven.

De in de balans opgenomen financiële instrumenten zijn beleggingen, vorderingen en schulden. Financiële instrumenten zijn opgenomen tegen actuele waarde, voor zover niet anders is aangegeven. De belangrijkste risico's zijn:

Marktrisico

Marktrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruik gemaakt van actieve spreiding van de diverse asset categorieën en gebruik van derivaten.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van de beleggingen verandert door veranderingen in valutakoersen. Valutarisico's worden afgedekt met valutaderivaten, voornamelijk valutatermijncontracten en valutaswaps. Het valutarisico wordt structureel afgedekt en wel voor 50% bij zakelijke waarden en voor 100% bij vastrentende waarden.

Kredietrisico

Dit risico hangt samen met de beleggingen in verhandelbare schuldpapieren en op tegenpartijen. Kredietrisico op verhandelbare schuldpapieren wordt beschouwd als prijsrisico. De beheersing van deze vorm van kredietrisico is geïntegreerd in het beleggingsproces, door middel van een richtlijn over de maximale belegging per kredietklasse. Tegenpartijrisico betreft het risico dat tegenpartijen hun verplichtingen aan het fonds niet meer kunnen nakomen, bijvoorbeeld door faillissement. Het tegenpartijrisico wordt beheerst door selectie van solide tegenpartijen en hantering van tegenpartijlimieten, al dan niet in combinatie met zekerheidstellingen.

Renterisico

Het renterisico heeft betrekking op activa als obligaties en leningen op schuldbekentenis, maar het begrip kan ook toegepast worden op (nominale) verplichten. Waardering van de verplichtingen gebeurt op marktbasis (FTK). Het renterisico voor de totale financiële positie van het fonds is door marktwaardering van de pensioenverplichtingen zichtbaar gemaakt. Het fonds beheerst het renterisico door dit deels af te dekken. Het fonds heeft als beleid om het renterisico deels af te dekken. Dit afdekken gebeurt onder andere door het participeren in zogenaamde LDI pools (liability driven investment pools). Deze pools verlengen als het ware de duration van de beleggingen. Op dit moment bedraagt de strategische afdekking van het renterisico circa 80%.

Strategisch risico/solvabiliteitsrisico

Het risico dat de ontwikkeling van het vermogen (in de vorm van beleggingen en premies) niet optimaal aansluit op de ontwikkeling van de verplichtingen, waardoor de beoogde pensioenkwaliteit en de beoogde financieringsdoelstelling niet kunnen worden gehaald.

Er is een aantal beleidsinstrumenten waarmee de financiële positie kan worden bijgestuurd.

Deze beleidsinstrumenten zijn de pensioenregeling, het indexeringsbeleid, het premiebeleid, het beleggingsbeleid en het liabilitymanagementbeleid. Met ALM (Asset Liability Management) wordt samenhang aangebracht tussen deze beleidsinstrumenten.

Verzekeringstechnisch risico

Naast de financiële risico's staat het fonds bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevensrisico het belangrijkste is. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen worden prudente veronderstellingen gehanteerd waaronder leeftijdscorrectiefactoren alsmede toekomstige verbetering van de levensverwachting. Een ander verzekeringstechnisch risico is het kortlevensrisico. Hiervoor is geen aparte dekking afgesloten.

Relatieve marktrisico

Dit is het risico dat de vermogensbeheerders bij de uitvoering van het actieve beleggingsbeleid afwijken van het vastgestelde ALM-beleid. Hiertoe zijn strategische marges gedefinieerd welke dagelijks worden gemonitord.

Operationele risico's

Het betreft hier risico's welke inherent zijn aan het (dis)functioneren van mens en machine in de primaire operationele processen van het fonds. Deze risico's worden afgedekt door een veelheid van elkaar aanvullende maatregelen zoals back-up & recovery procedures, logische en fysieke toegangsbeveiliging, testprocedures, etc. Er is voor calamiteiten ook een uitwijk-scenario.

Liquiditeitsrisico

Aangezien de som van premies, directe beleggingsopbrengsten en aflossingen van beleggingen in vastrentende waarden de som van uitkeringen en kosten verre te boven gaat, is de kans op een liquiditeitstekort beperkt, temeer daar altijd de mogelijkheid bestaat beursgenoteerde beleggingen per ommekeer te verkopen.

Compliance risico

Het risico van het niet voldoen aan fungerende wet- en regelgeving dan wel het niet tijdig onderkennen van veranderingen in de wet- en regelgeving. Hiertoe zijn compliance manuals opgesteld welke extern worden getoetst.

Risico's voor de aangesloten werkgevers

De aangesloten werkgevers betalen een jaarlijkse doorsneepremie. Deze premie kan fluctueren, al streeft het fonds naar premiestabiliteit. Hierbij dient in aanmerking te worden genomen dat premieverhogingen een beperkt effect hebben op de financiële positie van het fonds.

Risico's voor de deelnemers

Actuariële en beleggingsrisico's worden collectief gedeeld. Naast de premies zijn de beleggingsopbrengsten een belangrijke financieringsbron voor de opbouw van nieuwe pensioenaanspraken. Partiële indexatie, of het geheel achterwege laten van indexatie, biedt soulaas als de financiële positie van het fonds daartoe aanleiding geeft. Het effect daarvan is vele malen groter dan met premieverhogingen kan worden bereikt.

Beleggingen

Marktontwikkelingen

Terugblik op 2008

Het jaar 2008 stond in het teken van de kredietcrisis. De eerste signalen dateerden van medio 2007, maar met name gedurende de tweede helft van 2008 werd de volle omvang van de financiële crisis duidelijk zichtbaar. Kern van het probleem vormde de combinatie van jarenlang veel te ruimhartig verstrekte hypotheeklen in de VS en de wereldwijde verspreiding van hieraan gerelateerde beleggingsproducten. De aanhoudende daling van de huizenprijzen en een toenemend aantal wanbetalers van tophypotheeklen ('sub prime' segment), leidden ertoe dat banken steeds meer moesten afschrijven op beleggingsproducten met Amerikaanse hypotheeklen als onderpand.

Onzekerheid over de hoogte van de schadeposten en over de mate van betrokkenheid van de verschillende banken, zorgde voor toenemend wantrouwen tussen banken onderling maar zeker ook tussen banken en spaarders. Katalysator in dit proces was het faillissement van de gerenommeerde Amerikaanse zakenbank Lehman Brothers medio september. Dit kwam als een grote schok, omdat tot dat moment de gedachte overheerste dat de monetaire autoriteiten een dergelijk grote financiële instelling in geval van nood altijd overeind zouden houden ("too big to fail").

Vanaf dat moment trad een escalatie van de kredietcrisis op en brak ook een vertrouwens- en liquiditeitscrisis uit. Geforceerde verkopen van schuldposities door institutionele beleggers en hedge funds, in combinatie met weinig tot geen liquiditeit, zorgden voor zeer scherpe koersdalingen van de meeste beleggingscategorieën. Aandelenbeurzen verloren gedurende 2008 gemiddeld meer dan 40% van hun waarde, en het hetzelfde gold voor indirect vastgoed en de grondstoffenmarkt. Ook de markt voor bedrijfsobligaties ging hard onderuit. Staatsobligaties fungeerden als vluchthaven en rendeerden in het eurogebied gemiddeld ruim 9% in 2008. In lijn hiermee toonde de kapitaalmarktrente (10-jaars staatsrente) in het eurogebied een sterke daling tot een niveau dichtbij 3,5%. Valuta's waarin veel was geleend, zoals de dollar en de yen, zaten vanwege de schuldafwikkeling in de lift, maar dit stond feitelijk los van fundamentele factoren.

Opvallend was dat Europa (en niet de VS) voorop liep met de bestrijding van de financiële crisis. Het Europese recept van staatsgaranties voor spaartegoeden en voor leningen tussen banken onderling, grote kapitaalinjecties in hulpbehoevende banken en het in het uiterste geval voorlopig nationaliseren van banken (zoals Fortis), wist het vertrouwen op de markten uiteindelijk enigszins te herstellen. Daarnaast haastten de centrale banken zich om de rente in rap tempo te verlagen. De Amerikaanse Federal Reserve ging hiermee het verst door de geldmarktrente dichtbij 0% te brengen, terwijl de Europese Centrale Bank haar officiële rentetarief van 4,25% tot 2,5% verlaagde.

Het bleek niettemin onvermijdelijk, dat door toedoen van de kredietcrisis de Europese economie eind van het jaar reeds in recessie verkeerde. Het vertrouwen van zowel producenten als consumenten in het eurogebied daalde naar historisch lage niveaus. In het oog sprong tevens de ontwikkeling van de olieprijs, die in een paar maanden tijd daalde van dichtbij de \$150 per vat tot een niveau van ruim onder de \$50. Bij gevolg verdween het inflatiegevaar als sneeuw voor de zon. De inflatie in het eurogebied toonde het afgelopen jaar een duidelijk dalende trend richting 0 à 1%.

De hypotheeklenfondsen hebben optimaal kunnen profiteren van de ontwikkelingen op de financiële markten als gevolg van de kredietcrisis. Voor beide fondsen geldt dat er tegen zeer hoge marges is verstrekt wat een positief effect heeft gehad op de uiteindelijke performance. Daarnaast is voor particuliere hypotheeklen de introductie van de basishypotheek en het nieuwe beleid van het structureel afdekken van het pijlprijsrisico zeer succesvol gebleken. De verdieping van de kredietcrisis en de daarbij versnellende verslechtering van de reële economie vanaf het derde kwartaal hebben geleid dat de risico-opslag van het waarderingmodel voor hypotheeklen is verhoogd. Doordat de gemiddelde looptijd van een particuliere hypotheek langer is dan van een zakelijke hypotheek heeft dit geleid tot een grotere afwaardering voor particuliere hypotheeklen. Gedurende het jaar is de vraag naar beleggingsvastgoed teruggelopen, als gevolg waarvan ook de waarde van vastgoed is gedaald. Waar de waardedaling eerst nog werd gecompenseerd door de gestegen huurverwachtingen, veranderde dat abrupt gedurende het derde kwartaal. In het vierde kwartaal lieten alle sectoren afwaarderingen zien waarbij de kwaliteit van de locatie het object en het huurcontract van invloed is op de mate van afwaardering.

Beleggingen in het verslagjaar

In de samenstelling van de portefeuille wordt net als in voorgaande jaren een onderscheid gemaakt tussen het liquide en het minder liquide deel van de portefeuille. Onderstaande tabel toont de samenstelling van de portefeuille per ultimo 2007 en 2008.

Categorie	Weging 21/12/2008	Norm 2008	Weging 31/12/2007	Norm 2007
<i>Liquide portefeuille</i>	54,2%	54,2%	70,0%	72,0%
Illiquide portefeuille	45,8%	45,8%	30,0%	28,0%
Totaal portefeuille	100%	100%	100%	100%
<i>Liquide portefeuille</i>				
Aandelen	44,9%	48,6%	48,2%	48,6%
Converteerbare Obligaties	7,3%	6,2%	5,8%	5,6%
Indirect ontroerend goed	5,8%	5,3%	8,4%	9,7%
Grondstoffen	1,4%	1,8%	3,5%	2,8%
GTAA	2,4%	2,5%	4,3%	4,2%
Totaal zakelijke waarden	61,8%	64,4%	70,2%	70,9%
Obligaties (incl. Credits)	35,2%	35,6%	30,0%	29,2%
Cash	3,0%	0,0%	-0,2%	0,0%
Totaal vastrentende waarden	38,2%	35,6%	29,8%	29,2%
Totaal Liquide portefeuille	100%	100%	100%	100%
<i>Illiquide portefeuille</i>				
Hypotheke	13,1%	12,4%	177,7%	17,8%
Direct ontroerend goed	25,3%	26,3%	35,0%	28,6%
LDI	61,6%	61,3%	47,3%	53,6%
Totaal Illiquide portefeuille	100%	100%	100%	100%

Rendement van de beleggingsportefeuille

Het jaar 2008 bleek een bijzonder extreem, volatiel en moeilijk jaar te zijn voor beleggers. Bijna alle beleggingscategorieën van de portefeuille hebben een negatief rendement laten zien. Het extreme jaar heeft natuurlijk ook een negatieve invloed gehad op de waarde van de portefeuille.

Het rendement van de portefeuille wordt afgezet tegen een meetlat (de zogenaamde benchmark) om de resultaten te kunnen beoordelen. Het rendement van de totale portefeuille bedroeg in 2008 -11,5%. De benchmark (meetlat van de afspraak) bedroeg -8,2%. In 2007 bedroeg de performance -0,9% en de benchmark -0,9%.

Zoals hierboven aangegeven was het absoluut rendement negatief en ook het in vergelijking met het benchmark rendement negatief. Dit is vooral toe te schrijven aan een aantal beleggingscategorieën en met name Europese aandelen en Global Credits. De beleggingscategorieën worden meer uitgebreid toegelicht in de evaluatie van de liquide portefeuille, vanwege het feit dat zij de grootste impact hebben gehad op het veroorzaakte negatieve relatieve rendement in 2008.

In de tabel hieronder worden de absolute rendementen per categorie en van de totale portefeuille van 2008 en 2007 weergegeven.

Rendementen %	2007	2008
Liquide portefeuille		
Aandelen	-45,7%	7,7%
Converteerbare Obligaties	-22,4%	7,2%
Indirect ontroerend goed	-43,0%	-20,9%
Grondstoffen	-51,3%	23,2%
GTAA	-13,8%	-4,8%
Obligaties (incl. Credits)	-9,3%	-1,8%
Leningen op schuldbekentenis	7,6%	5,9%
Cash	0,0%	0,0%
<i>Totaal Liquide Portefeuille</i>	-33,0%	2,0%
Illiquide Portefeuille		
Hypotheke	13,4%	3,0%
Direct ontroerend goed	0,8%	7,2%
LDI	73,8%	-22,5%
<i>Totaal portefeuille</i>	-11,5%	-0,9%

Evaluatie illiquide portefeuille

Zoals hierboven al aangegeven was 2008 een extreem jaar. De rente is behoorlijk gedaald over de gehele rentecurve. De rentedaling had behoorlijke effecten op de waarde van de verplichtingen maar daarnaast ook op de waarde van de beleggingen. Verderop zal dieper op 3 categorieën van de illiquide portefeuille ingegaan worden.

LDI (Liability Driven Investments, vanuit de verplichtingen gedreven beleggingen)

De invoering van het FTK (Financieel Toetsings Kader), per 1 januari 2007, betekent dat de waarde van de aanspraken van de deelnemers (verplichtingen) in verhouding tot de beleggingen (de dekkingsgraad) anders wordt berekend, namelijk op basis van markrentes (de huidige rente) in plaats van een vaste rekenrente (4%).

De verplichtingen kunnen heel ver in de toekomst lopen. Een voorbeeld is een jonge deelnemer die voor het eerst aan pensioenopbouw begint. De invloed van de rente op de verplichtingen is vanwege die lange looptijd meestal groter dan de invloed op de beleggingen. Dat verschil is de zogenaamde duratie- of rente-mismatch. Om deze mismatch te beperken wordt de duratie van de beleggingen verhoogd in de richting van de duratie van de verplichtingen om beter aan te sluiten. Het bestuur heeft besloten om een `duratiematching` (aansluiting) na te streven van (circa) 80% van de verplichtingen.

Door de rentedaling van 2008 heeft de LDI portefeuille een behoorlijk positief rendement laten zien van 74%.

Performance Vastgoed en Hypotheken

Voor de Nederlandse vastgoedportefeuille werd de negatieve waardeverandering in 2008 nog gecompenseerd door de huuropbrengsten waardoor het rendement op de totale Nederlandse vastgoedportefeuille nog ruim positief uitkwam. De internationale portefeuille heeft een negatief rendement behaald. Desondanks is de totale performance op vastgoed in 2008 nog positief.

Ondanks de afwaardering is de performance van hypotheke zowel absoluut als relatief zeer goed. De betalingsachterstanden, een indicatie van het kredietrisico, zijn in 2008 gedaald. Tenslotte hebben ondanks de hogere risico-opslag de hypothekefondsen in 2008 een hoger rendement behaald dan AAA-staatsleningen.

Evaluatie liquide portefeuille

Zoals hierboven aangegeven zal hieronder een nadere toelichting gegeven worden over de categorieën die de grootste impact hebben gehad op de veroorzaakte negatieve relatieve rendementen in 2008.

Vastrentende waarden – Global Credits:

De risico overweging binnen Credits naar de financiële sector (achtergesteld bankpapier binnen investmentgrade Credits van de financiële sector) bleek, na een positieve bijdrage in het tweede kwartaal, een zeer sterk negatief effect te hebben. Het faillissement van Lehman heeft een desastreuze impact gehad op het handelend vermogen van beheerders. Het gebrek aan liquiditeit had als effect dat het vrijwel onmogelijk werd om (her)allocaties in de portefeuilles van cliënten aan te brengen. Het pensioenfonds is vanaf 2007 op de hoogte van de situatie en de ingenomen posities. Op iedere bestuursvergadering is dit onderdeel van de discussie geweest en is er gezocht naar oplossingen.

Aandelen – Europa:

Het afgelopen jaar bleef het rendement op Europese aandelen duidelijk achter bij de doelstelling. De portefeuille werd sector neutraal aangehouden, echter de keuze van de individuele effecten pakte ongunstig uit vooral in de maanden september en oktober 2008. Het faillissement van Lehman had een doorslaggevende negatieve invloed op de sector 'Banken'. Binnen deze sector was er een voorkeur voor Duitse retail banken, welke zwaar geraakt werden door de liquiditeitscrisis. Ondanks de onderweging naar banken in het Verenigd Koninkrijk, bleek de selectie binnen deze sector een negatieve invloed te hebben. De aandelenportefeuilles waren onderwogen in de olie sector, maar binnen deze sector was er een voorkeur voor bedrijven die actief zijn in de exploratie, productie en aanverwante diensten. Deze posities leverden de grootste bijdrage aan het relatief negatieve rendement. Tevens werden posities geraakt van ondernemingen welke betrokken zijn bij de ontwikkeling van infrastructurele projecten. Onzekerheid met betrekking tot de financiering van deze projecten zorgde voor een forse koersdaling van de aandelen van deze bedrijven.

Het pensioenfonds heeft duidelijk aangegeven dat de performance ruim onder de maat is en zorgvuldig moet worden afgewogen in hoeverre het hier gaat om structurele elementen. In de huidige besprekingen tussen de vermogensbeheerder en het pensioenfonds worden verscheidene aanpassingen besproken welke de lange termijn performance moet keren en moet leiden tot bevredigende resultaten.

Hieronder wordt een aantal (toekomstige) wijzigingen van de vermogensbeheerder beschreven:

Emerging Markets aandelen

Ook het Emerging Markets aandelen team is enige tijd geleden opnieuw opgebouwd met een gestage verbetering van de relatieve performance tot gevolg die jammer genoeg ten gevolge van de uitzonderlijke marktomstandigheden teleurstellend is.

Europese aandelen

Binnen Europese aandelen, dat een groot deel van het risicobudget van de totale portefeuille voor haar rekening neemt, zal een aanzienlijk deel worden omgezet naar een zogenaamde low tracking error portefeuille. Door enerzijds een belangrijk deel van de portefeuille naar een laagrisico mandaat te sturen en anderzijds de Europese aandelen portefeuille te spreiden over meerdere stijlen zal de afwijking ten opzichte van de benchmark van deze categorie worden verkleind.

GTAA

Het GTAA product is in 2007 geïntroduceerd. Doelstelling was om op een goedkopere en snellere manier te kunnen profiteren van asset allocatie beslissingen. Sinds de start van het GTAA fonds heeft het tactische Asset allocatie beleid geen waarde toegevoegd. De grootste oorzaak van het negatieve rendement is de onderpand portefeuille wat vooral veroorzaakt is door de kredietcrisis. Besloten is om het actieve Asset allocatie beleid stop te zetten in het GTAA fonds en de onderpand portefeuille af te bouwen. Dit laatste is met name afhankelijk van de ontwikkelingen met betrekking tot de liquiditeit.

Global Credits

De Global Credits portefeuille welke te maken heeft met zeer beperkte liquiditeit wordt in tweeën gesplitst in 2009. Het overgrote deel van de portefeuille zal met minder risico worden beheerd (lagere tracking error en kleinere relatieve posities per uitgevende instantie). Een kleiner deel zal doorgaan als herstel portefeuille en bestaat uit sterk geraakte obligaties die op dit moment erg laag gewaardeerd staan en waar nauwelijks liquiditeit in is. De doelstelling is dat deze portefeuille op termijn wordt verkocht waardoor het overall risico van bedrijfsobligaties zal afnemen.

Conclusie

De afgelopen periode is tijdens diverse bestuursvergaderingen stilgestaan bij de huidige extreme marktomstandigheden met de vermogensbeheerder. De strategische adviezen van de vermogensbeheerder worden gezien als positief en het pensioenfonds heeft kenbaar gemaakt naar de vermogensbeheerder dat de relatieve rendementen als teleurstellend worden ervaren. De vermogensbeheerder heeft zoals hierboven beschreven een aantal (toekomstige) aanpassingen binnen het beleggingsbeleid voorgesteld om de relatieve rendementen te verbeteren. Het pensioenfonds zal nauwgezet de prestaties van de vermogensbeheerder blijven volgen.

Vooruitblik 2009

Van wat eerst een financiële crisis was met financiële instellingen als belangrijkste slachtoffer zijn we inmiddels terechtgekomen in een crisis in de reële economie. Er zijn echter redenen aan te wijzen waarom de ernst en de duur van de neergang uiteindelijk kunnen worden beperkt: een niet eerder vertoond arsenaal economische beleidsmaatregelen, waarvan sommige al zijn ingevoerd en andere nog in het vat zitten. Wel doen beleggers er verstandig aan van al die maatregelen niet direct een wonder te verwachten.

Harde voorspellingen over de duur van de recessie vallen niet te geven, maar er mag aangenomen worden dat de huidige neergang nog wel even aanhoudt. Als er vanuit wordt gegaan dat de recessie in Amerika twaalf maanden geleden is begonnen en dat het absolute dieptepunt nog moet worden bereikt, dan gaat dit langer duren dan de laatste twee in 1973 – 75 en 1981 – 82 (beide toevallig 16 maanden). De huidige recessie hoeft echter niet meteen ook dieper te worden: alleen door een wel zeer rampzalige economische instorting zou de werkloosheid wegzakken van de huidige 6,5% naar de dubbele cijfers van het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw.

Verwacht wordt dat Amerika, die samen met opkomende spelers als China toch de belangrijkste motor achter de internationale vraag blijven, in de tweede helft van 2009 tekenen van verbetering laten zien. Door dalende prijzen, aanvulling van de lage voorraden en verdere fiscale stimuleringsmaatregelen kan dan herstel ontluiken. Hoop wordt geput uit de gezamenlijke inspanningen van de Amerikaanse Centrale bank, het ministerie van financiën en de Amerikaanse overheid. Dat zij minder conventionele instrumenten niet schuwen (schulden in klinkende munt omzetten bijvoorbeeld), betekent dat een rentestand van 0% nog niet het einde van het monetaire beleid inluidt.

Amerika is als eerste de recessie ingegaan en zal er dankzij voortvarende monetaire en fiscale aanpak van de autoriteiten waarschijnlijk ook weer als eerste uitkomen. Wel is echter gebruikelijk dat een binnenlandse economie nog jaren na een bankencrisis onder de tredmatige groei blijft hangen. En nu de crisis wereldwijd is geworden, zou de pijn nog wel eens langer kunnen duren.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Het Bestuur heeft gekozen voor de dienstverlening van F&C op dit gebied. Als onderdeel van de dienstverlening zijn rapportageafspraken gemaakt met F&C, aan de hand waarvan het fonds zich kan verantwoorden en kan voldoen aan de gewenste bepalingen van de commissie Tabaksblat.

Het pensioenfonds hecht veel waarde aan het sociale karakter bij het beleggen, F&C is in staat geweest om het pensioenfonds bij te staan in het invullen van haar ambities op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. F&C biedt voting en engagement voor alle aandelenproducten waarin het fonds is belegd en daarnaast worden ondernemingen die actief zijn in het fabriceren van Clusterbommen en Landmijnen voor belegging uitgesloten.

De hiervoor beschreven zaken zijn van doorslaggevend belang voor de lange termijn prestaties van het pensioenfonds. De portefeuille wordt afgestemd op de verplichtingen van het pensioenfonds. De toegevoegde waarde van deze strategische discussies worden echter niet meegenomen in het beoordelen van het beleggingsbeleid wanneer er uitsluitend wordt gekeken naar het behaalde relatieve rendement (aangezien dit uitsluitend het extra rendement berekent op de strategisch vastgestelde benchmark).

Jaarrekening 2008

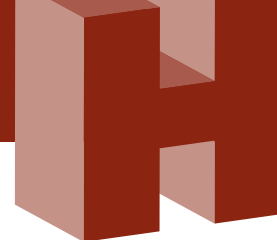
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel

Balans per 31 december 2008

(na resultaatbestemming)

(in eenheden van duizend euro)

		31 december 2008		31 december 2007	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Beleggingen	(1)				
<i>Beleggingen voor risico pensioenfonds</i>					
Zakelijke waarden		254.318		344.732	
Vastrentende waarden		318.758		267.439	
Overige beleggingen		<u>21.867</u>		<u>33.745</u>	
			594.943		645.916
Vorderingen en overlopende activa	(2)				
Premies		2.210		1.606	
Overige vorderingen		<u>279</u>		<u>311</u>	
			2.489		1.917
Liquide middelen	(3)		5.397		2.897
			<u>602.829</u>		<u>650.730</u>

31 december 2008

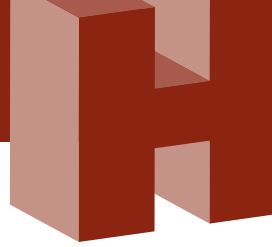
31 december 2007

		€	€	€	€
PASSIVA					
Stichtingskapitaal en reserves	(4)				
Algemene reserve		-		92.780	
Cumulatief verliessaldo		(29.303)		-	
Reserve overgangsregeling		10.825		3.301	
Weerstandsreserve		-		81.292	
			(18.478)		177.373
Technische voorzieningen	(5)				
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds			597.808		468.989
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(6)				
			66		29
Overige voorzieningen	(7)				
Voorziening ZVW bijdrage		197		377	
Voorziening VUT verplichtingen		18		886	
			215		1.263
Langlopende schulden	(8)				
			681		635
Overige schulden en overlopende passiva	(9)				
			22.537		2.441
			<u>602.829</u>		<u>650.730</u>

Staat van baten en lasten over 2008

(in eenheden van duizend euro)

		2008		2007	
		€	€	€	€
BATEN					
Premiebijdragen risico pensioenfonds	(10)		42.831		41.685
Premiebijdragen risico deelnemers	(11)		31		29
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(12)		(79.256)		(6.158)
Uitkeringen uit hoofde van herverzekering	(13)		198		181
Overige baten	(14)		36		87
			<u>(36.160)</u>		<u>35.824</u>
LASTEN					
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen	(15)				
Pensioenopbouw		16.415		18.171	
Toeslagverlening		-		6.668	
Wijziging voorziening pensioenverplichting uit hoofde van waardeoverdrachten		(1.135)		1.371	
Rentetoevoeging		21.636		19.524	
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		(25.660)		(26.072)	
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		(432)		(202)	
Wijziging marktrente		118.515		(42.558)	
Overige mutaties technische voorziening		(29)		603	
Overige mutaties		(491)		(308)	
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen			128.819		(22.803)
Uitkeringen VUT gerechtigden	(16)		857		2.289
Pensioenuitkeringen	(17)		27.410		28.625
Pensioenuitvoeringskosten	(18)		2.230		2.463
Saldo overdrachten van rechten	(19)		1.127		(1.327)
Wijziging overige technische voorziening	(20)		(1.048)		(1.776)
Wijziging voorziening voor risico deelnemers			37		29
Mutatie langlopende schuld	(21)		46		88
Premies herverzekering			106		100
Overige lasten	(22)		107		197
Saldo boekjaar			(195.851)		27.939
			<u>(36.160)</u>		<u>35.824</u>
Bestemming saldo boekjaar					
Algemene reserve			(92.780)		88.448
Cumulatief verliessaldo			(29.303)		
Reserve overgangsregeling			7.524		3.301
Weerstandsreserve			(81.292)		(63.810)
			<u>(195.851)</u>		<u>27.939</u>

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2008

Inleiding

Het doel van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel, statutair gevestigd te Amsterdam (hierna 'het fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in branche Houthandel verplicht gestelde aangesloten werkgevers.

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Alle bedragen zijn vermeld in euro's x 1.000.

Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum.

Saldering van een actief en een verplichting

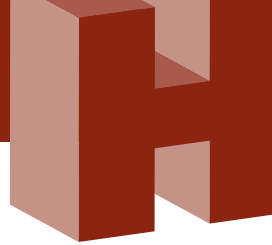
Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta's worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum.

Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde.

Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Grondslagen voor balanswaardering

Algemeen

De activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarde.

1 Beleggingen

Algemeen

In overeenstemming met de Pensioenwet worden beleggingen gewaardeerd tegen actuele waarde.

Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingsfondsen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van marktwaarde.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. Met ingang van dit boekjaar zijn de derivatenposities opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Zakelijke waarden

Onroerende zaken

Onroerende Zaken worden gewaardeerd tegen fair value (actuele waarde / reële waarde) per 31 december. Voor niet beursgenoteerde participaties en deelnemingen in onroerende zaken maatschappijen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Van ter beurze genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Obligaties

Obligaties worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Hypothecaire leningen

Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Leningen op schuldbekentenis

Leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

2 Vorderingen en overlopende activa

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Voor zover noodzakelijk is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

3 Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.

4 Reserves

Algemene reserve

De algemene reserve is een buffer voor waardefluctuaties van de actiefposten aandelen, onroerend goed en obligaties alsmede een buffer voor afwijkingen in de gehanteerde onderstellingen van het fonds.

Cumulatief verliessaldo

In het boekjaar is een negatief resultaat behaald. Bij de resultaatbestemming worden enerzijds de algemene reserves afgeboekt, daarnaast wordt de solvabiliteitsreserve op niveau gebracht. Het nog resterende deel wordt als cumulatief verliessaldo verwerkt, dit wordt gepresenteerd als (negatief) onderdeel van het eigen vermogen.

Reserve overgangsregelingen

Er wordt een reserve overgangsregelingen aangehouden in verband met de toekomstige lasten uit hoofde van de optrekregeling en overgangsregeling. Deze reserve wordt separaat op de balans getoond. De reserve vervangt de per einde 2006 in het weerstandsvermogen verwerkte reserve premietekorten.

De reserve overgangsregelingen per 1 januari 2007 is gelijk aan het verschil tussen de contante waarde van de toekomstige optrek- en overgangsgarantielasten en de contante waarde van de toekomstige betreffende optrekpremie en overgangsgarantiepremie. De reserve wordt jaarlijks gevoed met de ontvangen optrek- en overgangsgarantiepremie. Aan de reserve worden onttrokken de benodigde koopsommen in verband met de toekenning van optrek- of overgangsgarantieaanspraken, rekening houdend met de solvabiliteitsopslag, zoals omschreven in paragraaf d. Tevens wordt het fondsrendement hierin verwerkt.

Bij het verlagen van de reserve, of het verlagen van de toekomstige premietoevoeging aan de reserve wordt rekening gehouden met het gegeven dat per einde 2005 de reserve premietekorten van € 25 mln is gevormd uit de vrije reserve.

Weerstandsreserve

Op de balans wordt een weerstandsreserve aangehouden voor het bedrag dat boven de voorziening voor pensioenverplichtingen nog moet worden aangehouden om te komen tot het vereiste eigen vermogen ingevolge de FTK-toets.

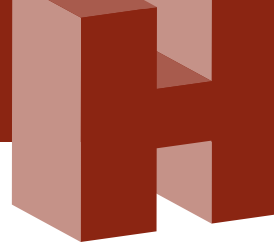
5 Technische voorzieningen

Het pensioenfonds stelt toereikende technische voorzieningen vast met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. De voorwaardelijke toeslagverlening maakt geen onderdeel uit van de pensioenverplichtingen.

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit conform het pensioenreglement.

De volgende hoofd pensioenreglementen zijn van toepassing:

- ▶ Pensioenreglement A
  - ▶ degenen die op of 1 januari 2006 deelnemers zijn,
  - ▶ premievrije deelneming vanwege arbeidsongeschiktheid, vrijwillige voortzetters en FVP'ers (oude gevallen vanaf 1 januari 2006),
  - ▶ degenen die op of na 1 januari 2006 deelnemer waren en nadien de deelneming voortzetten,
  - ▶ gewezen deelnemers en gepensioneerden die deelnemer waren op of na 1 januari 2006.

- ▶ Pensioenreglement B
  - ▶ degenen die voor 1 januari 2006 zijn gepensioneerd,
  - ▶ gebruik maken van de prepensioenregeling en/of de toeslagregeling en op grond van die regeling(en) de deelneming voortzetten,
- ▶ gebruik maken van de VUT-regeling en op grond van die regeling de deelneming voortzetten,
- ▶ gewezen deelnemers van wie de deelneming voor 1 januari 2006 is beëindigd.

De pensioenaanspraken zijn verzekerd in eigen beheer.

De voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is gelijk aan:

- ▶ voor de actieve deelnemers de - op basis van prudente grondslagen vastgestelde - actuariële contante waarde van de over de verstreken dienstjaren verkregen pensioenaanspraken, inclusief de toegekende toeslagen.
- ▶ voor niet-actieve deelnemers de actuariële contante waarde van de verzekerde pensioenen, inclusief de tot balansdatum verstrekte toeslagen.
- ▶ voor arbeidsongeschikte deelnemers de actuariële contante waarde van de over de verstreken dienstjaren verkregen pensioenaanspraken, inclusief de toegekende toeslagen, inclusief het premievrijgestelde deel van de toekomstige premies. Het betreft hierbij de contante waarde van de toekomstige - tot en met de pensioendatum - te betalen reglementaire pensioenbijdragen, waarbij de kans op revalidering buiten beschouwing is gelaten. Hierbij wordt rekening gehouden met de mate waarop de premie benodigd is, vanwege de verlaging van de opbouw.
- ▶ Voor huidige zieke (toekomstige arbeidsongeschikte) deelnemers tweemaal de premievrijstellingsopslag (PVI-opslag) op de kostendekkende premie
- ▶ Voor pre-gepensioneerden en de VUT-ers de actuariële contante waarde van het ingegane prepensioen en het over de verstreken dienstjaren verkregen ouderdomspensioen en partnerpensioen, inclusief de toegekende toeslagen. Tevens wordt hierbij betrokken het premievrijgestelde deel van de toekomstige werkgeverspremies tijdens prepensioen/ VUT, voor zover deze premies niet vrijvallen uit de voorziening VUT verplichtingen. Het betreft hierbij de contante waarde van de toekomstige - tot en met de pensioendatum - te betalen reglementaire pensioenbijdragen.

Invalideitpensioen

Voor het invalideitpensioen is de voorziening pensioenverplichtingen gelijk aan de actuariële contante waarde van de verzekerde pensioenen, inclusief de tot balansdatum verstrekte toeslagen. De contante waarde van de nieuw ontstane invalideitgevallen als gevolg van het meer arbeidsongeschikt worden onder de WAO wordt verhoogd met 10% in verband met IBNR (Incurred But Not Reported; deelnemers die al wel meer arbeidongeschikt geworden zijn maar nog niet als zodanig aangemeld). Er wordt rekening gehouden met een revalidatiekans van 3%.

Niet-aangevraagde pensioenen

Voor verzekerden die de leeftijd van 65 jaar hebben bereikt en op de balansdatum nog geen ouderdomspensioen hebben aangevraagd, zijn de vervallen pensioentermijnen opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. Hierbij treden geen negatieve onderdelen van deze voorziening op.

De voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Intrest

Conform de Rentetermijnstructuur Financieel Toetsingskader, zoals deze wordt gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Sterfte

Er wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde "Prognosetafel 2005-2050" van het AG. Binnen de "Prognosetafel" wordt gerekend met sterfteprognoses met verwachte verbeteringen in de levenskansen van 2005 tot en met het jaar 2050. Hierbij wordt rekening gehouden met ervaringssterfte.

Gehuwdheid

Reservering vindt plaats volgens de methode onbepaalde man/vrouw. Gehuwdheidsfrequenties worden ontleend aan de tafel Gehele Bevolking Mannen/Vrouwen 1985-1990. Op leeftijd 65 wordt de gehuwdheidsfrequentie op 1 verondersteld. Vanaf 65 jaar nemen de gehuwdheidsfrequenties af met de sterftekans van de verzorgde echtgeno(o)t(e).

Leeftijden

Leeftijden zijn vastgesteld in jaren en maanden nauwkeurig, uitgaande van de veronderstelling dat de verzekerden zijn geboren op de eerste juli van hun geboortjaar.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

Kosten

Voor uitvoeringskosten wordt een voorziening getroffen ter grootte van 4% van de voorziening pensioenverplichtingen.

Wezenpensioen

Ter dekking van het risico voor wezenpensioen wordt de voorziening voor het latent partnerpensioen, behorend bij nog niet ingegaan ouderdomspensioen, verhoogd met 5%.

Uitkeringen

Bij de waardering van de aanspraken is uitgegaan van de veronderstelling dat de pensioenuitkeringen continu geschieden.

Flexibiliseringsfactoren

De flexibiliseringsfactoren zijn gebaseerd op de volgende actuariële uitgangspunten:

- ▶ rekenrente
- ▶ sterfte
- ▶ sexeneutraal

7 Overige voorzieningen**Voorziening VUT verplichtingen**

Deze voorziening is gelijk aan de som van de toekomstige VUT lasten.

Voorziening ZVW-bijdrage

Naast de voorziening pensioenverplichtingen wordt een voorziening aangehouden voor de ZVW-bijdrage, die voor bepaalde pre-gepensioneerden ten laste komt van het fonds. Deze voorziening is gelijk aan de som van de toekomstige ZVW-bijdragen.

9 Kortlopende schulden

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Grondslag kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

10 Premies risico pensioenfonds

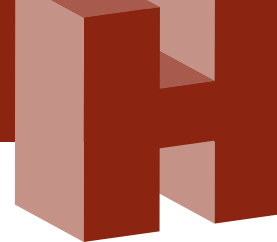
Hieronder zijn opgenomen de over het boekjaar in rekening gebrachte en te brengen premies en koopsommen.

11 Premies risico deelnemers

Hieronder zijn opgenomen de over het boekjaar in rekening gebrachte en te brengen premies en koopsommen.

12 Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds**Directe beleggingsopbrengsten**

De directe beleggingsopbrengsten hebben betrekking op opbrengsten uit beleggingsfondsen, interest en dividenden onder aftrek van de aan de beleggingen toe te rekenen kosten, alsmede de huren verminderd met de exploitatiekosten.

Indirecte beleggingsopbrengsten

De indirecte beleggingsopbrengsten hebben betrekking op gerealiseerde en ongerealiseerde waardeinstijgingen of waardedalingen.

15 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

De onder dit hoofd opgenomen toename van de voorziening betreft het effect toeslagverlening op de voorziening.

Wijziging voorziening pensioenverplichting uit hoofde van waardeoverdrachten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken m.b.t. de actuariële waarde.

Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 4,696% (2007: 4,066 %)

Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Overige wijzigingen in de voorziening pensioenverplichtingen

De onder dit hoofd opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen

19 Saldo overdrachten van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken.

13 Uitkeringen uit hoofde van herverzekering/ premies herverzekering

Het fonds kent de volgende soort herverzekering.

De herverzekeringen gelden alleen voor de aanvullende verzekeringen.

De risico's zijn in herverzekering gegeven bij de Algemene Levensherverzekering Maatschappij N.V. te Amsterdam.

Herverzekering van anw-verzekering.

Het overlijdensrisico is volledig herverzekerd in de vorm van eenjarige risicoverzekeringen van kapitaal bij overlijden.

De verzekeringen kunnen individueel door de werknemer of collectief via de werkgever worden afgesloten. De premiebetaling wordt via het fonds verricht.

Overige baten en lasten

Deze zijn opgenomen voor de aan het boekjaar toe te rekenen bedragen.

Risicobeheer en derivaten

In het jaarverslag is ingegaan op de risico's die het pensioenfonds loopt en op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beperken. Onderstaand treft u kwantitatieve risicoinformatie aan. Deze gegevens zijn bepaald op basis van de doorkijk principe. Waar dit niet het geval is, wordt het aangegeven.

Solvabiliteitsrisico

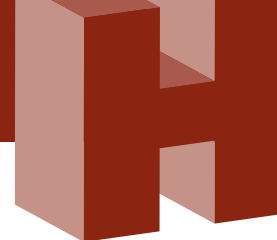
Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagen op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het surplus/tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

		31 dec. 2008 EUR	31 dec. 2007 EUR
Technische voorzieningen volgens jaarrekening		597.808	468.989
Aanpassingen		-	-
Voorziening pensioenverplichtingen (FTK-waardering)	(a)	597.808	468.989
Buffers:			
S1 Renterisico		20.215	16.499
S2 Risico zakelijke waarden		65.135	70.233
S3 Valutarisico		2.514	-
S4 Grondstoffenrisico		1.526	3.866
S5 Kredietrisico		4.305	4.640
S6 Verzekeringstechnisch risico		19.594	14.429
Diversificatie effect		(33.420)	(28.375)
Vereist vermogen	(b)	79.869	81.292
Vereist vermogen (art. 132 Pensioenwet)	(a+b)	677.677	550.281
Aanwezig vermogen (Totaal activa – schulden)		579.330	646.362
Tekort (vorig jaar Surplus)		(98.347)	96.081

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de feitelijke asset mix in de evenwichtssituatie.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen zoals vastgelegd in de ABTN.

Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door vermogensbeheerders in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall-marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingen exclusief vastgoed naar sector weergegeven

	2008 EUR	2007 EUR
Andere instellingen	106.528	36.803
Financiële instellingen	192.084	205.580
Handels en industriële bedrijven	116.076	165.960
Overheidsinstellingen	69.282	90.830
Serviceorganisatie	26.049	43.632
	<u>510.019</u>	<u>542.805</u>

De verdeling naar regio is weergegeven in onderstaande tabel:

	2008 EUR	2007 EUR
Mature markets	573.387	618.598
Emerging markets	13.859	14.728
Andere	7.697	12.590
	<u>594.943</u>	<u>645.916</u>

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

De segmentatie van vastgoed naar sectoren is als volgt:

	31 december 2008		31 december 2007	
	EUR	%	EUR	%
Winkels	14.974	17,6	17.658	17,1
Kantoren	11.946	14,1	12.180	11,9
Woningen	21.186	24,9	22.003	21,3
Overig	36.818	43,4	51.270	49,7
	<u>84.924</u>	<u>100%</u>	<u>103.111</u>	<u>100%</u>

Valutarisico

Het valutarisico wordt in onderstaande tabel weergegeven. De nettopositie is gelijk aan het saldo van de onder de activa verantwoorde beleggingen en de onder de passiva verantwoorde derivaten.

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

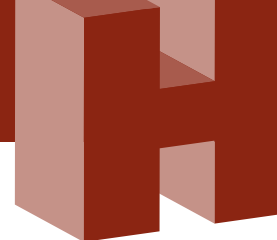
		2008		
	Voor	Discretionaire	valutaderivaten	Nettopositie
	EUR	Valutaderivaten	deel van de	(na)
		EUR	beleggingspool	EUR
			EUR	EUR
AUD	5.667		5.396	271
CAD	445	-	661	-216
CHF	13.660		13.579	81
DKK	26		25	1
EUR	411.336	-47.047	-125.912	584.295
GBP	20.139		19.498	641
HKD	3.737		1.547	2.190
JPY	14.992		14.761	231
NOK	891		889	2
SEK	1.775		1.772	3
SGD	599		586	13
USD	115.584	47.150	67.198	1.236
Overige	6.092		-	6.092
	<u>594.943</u>	<u>103</u>	<u>-</u>	<u>594.840</u>

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de markttrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

	Balanswaarde	31 december	Balanswaarde	31 december
		2008		2007
		EUR		EUR
Duration van de vastrentende waarden (voor derivaten)	318.758	3,87	301.218	5,06
Duration van de vastrentende waarden (na derivaten)	318.758	25,60	301.218	20,23
Duration van de (nominale) pensioenverplichtingen	597.808	17,80	468.989	15,00

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geld leningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	EUR	2008 %	EUR	2007 %
AAA	95.795	29,3	140.670	46,7
AA	58.947	18,1	44.313	14,7
A	35.576	10,9	37.352	12,4
BBB	18.546	5,8	25.265	8,4
<BBB	13.038	3,9	19.939	6,6
GEEN RATING	96.856	32,0	33.679	11,2
	<u>318.758</u>	<u>100,0</u>	<u>301.218</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de looptijd van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	2008 EUR	2007 EUR
< 1 jaar	30.395	48.144
1 – 5 jaar	70.325	176.854
> 5 jaar	218.037	76.220
	<u>318.758</u>	<u>301.218</u>

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven) en arbeidsongeschiktheid.

Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van AG-prognosetafel 2005-2050 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Toeslagverleningsrisico (actuariële risico's)

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om toeslagen op het pensioen te verlenen. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toezegging voor toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft zicht op de mate waarin kan worden geïndexeerd (ook wel aangeduid als de indexatieruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van de nominale rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is, waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Dekkingsgraad

Lager dan 105 %

Tussen 105 en vereiste dekkingsgraad%

Hoger dan vereiste dekkingsgraad %

Toeslagverlening

nee

gedeeltelijk

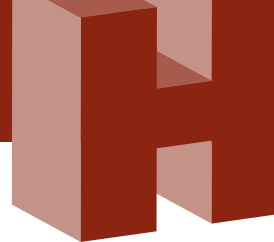
volledig (eventueel na-toeslagverlening en premiekorting)

Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft per 31 december 2008 de volgende posten:

	2008 EUR	2007 EUR
Aandelen		
S&P 500 CTF	47.752	32.897
Vastrentende waarden		
Government of France	29.902	20.130
Federal Republic of Germany	-	27.926
Republic of Italy	-	14.385

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt tevens gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt, dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Een van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- ▶ Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- ▶ Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- ▶ Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het fonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de discretionaire derivatenposities per 31 december 2008:

Type contract	Instrument	Expiratiedatum	Contractomvang EUR	Actuele waarde Passiva EUR
FFX forward	Valuta	30-1-2009	2.590	19
FFX forward	Valuta	30-1-2009	<u>49.636</u>	<u>-122</u>
		Totaal	<u>52.226</u>	<u>103</u>

Toelichting op de balans per 31 december 2008

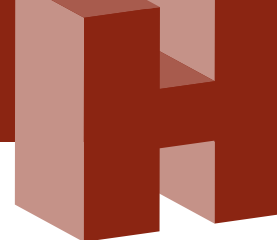
(in eenheden van duizend euro)

1. Beleggingen

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Onder post Beleggingen voor Risico Pensioenfonds is een bedrag verantwoord betreffende Beleggingen voor Risico Deelnemer, welke niet afzonderlijk gepresenteerd kan worden. Een bedrag ad €66 is belegd betreffende premie risico deelnemers.

	Stand per 1 januari	Aankopen, investerings en verstrekking	Voor- en nadelige verschillen	Verkopen en aflossingen	Stand per 31 december
	€	€	€	€	€
Zakelijke waarden					
Onroerende zaken	103.111	14.901	(20.654)	(12.434)	84.924
Aandelen	241.621	103.756	(119.387)	(56.596)	169.394
	344.732	118.657	(140.041)	(69.030)	254.318
Vastrentende waarden					
Obligaties	234.366	126.123	59.465	(137.051)	282.903
Hypothecaire leningen	32.977	2.252	2.482	(1.924)	35.787
Leningen op schuldbekentenis	96	-	1	(29)	68
	267.439	128.375	61.948	(139.004)	318.758
Overige beleggingen					
GTAA en Commodities	33.779	-	(5.725)	(15.900)	12.154
Overige beleggingen	(34)	9.747	-	-	9.713
	33.745	9.747	(5.725)	(15.900)	21.867
	<u>645.916</u>	<u>256.779</u>	<u>(83.818)</u>	<u>(223.934)</u>	<u>594.943</u>

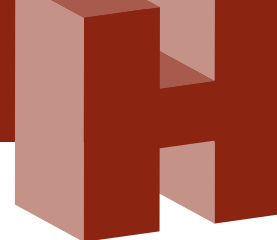

Zakelijke waarden

	2008		2007	
	€	€	€	€
Onroerende zaken				
<i>Indirecte beleggingen</i>				
Participaties onroerend zaakfondsen	63.383		63.754	
Participaties aandelenfonds onroerende zaken	<u>18.738</u>		<u>37.355</u>	
		82.121		101.109
Kortlopende vorderingen inzake onroerende zaken		<u>1.213</u>		<u>1.381</u>
Liquide middelen inzake onroerende zaken		1.590		621
		<u>84.924</u>		<u>103.111</u>
Aandelen				
<i>Indirecte beleggingen</i>				
Niet-officieel genoteerde aandelen		<u>169.394</u>		<u>241.621</u>
Totaal zakelijke waarden		<u>254.318</u>		<u>344.732</u>

Vastrentende waarden**Obligaties**

	2008		2007	
	€	€	€	€
<i>Directe beleggingen</i>				
Niet-officieel genoteerd		24.497		24.825
<i>Indirecte beleggingen</i>				
Participaties in obligatiefondsen		258.406		209.541
		<u>282.903</u>		<u>234.366</u>
Hypothecaire leningen				
<i>Indirecte beleggingen</i>				
Participaties in hypotheekfondsen		34.875		32.053
Kortlopende vorderingen inzake hypothecaire leningen		907		915
Liquide middelen inzake hypothecaire leningen		5		9
		<u>35.787</u>		<u>32.977</u>
Leningen op schuldbekentenis		<u>68</u>		<u>96</u>
Onder vastrentende waarden is ultimo 2008 een bedrag van 168.554 inzake LDI-pools begrepen.				
Totaal vastrentende waarden		<u>318.758</u>		<u>267.439</u>
Overige beleggingen				
GTAA en Commodities				
Commodities	4.487		15.104	
GTAA	<u>7.667</u>		<u>18.675</u>	
		<u>12.154</u>		<u>33.779</u>
Overige beleggingen				
Liquide middelen inzake overige beleggingen		<u>9.713</u>		<u>(34)</u>
Totaal overige beleggingen		<u>21.867</u>		<u>33.745</u>
Totaal beleggingen		<u>594.943</u>		<u>645.916</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen

	2008		2007	
	€	€	€	€
Premies				
Aan het eind van het boekjaar vastgestelde nog te ontvangen premies		2.399		1.027
Voorziening tegen verlies op premievorderingen		<u>(189)</u>		<u>(140)</u>
		2.210		887
Te vorderen wegens te laag vastgestelde voorschotten		-		719
		<u>2.210</u>		<u>1.606</u>
Overige vorderingen				
Hieronder zijn opgenomen inzake:				
<i>Pensioenen</i>				
Uitkeringen	41		32	
Pensioenpremie	6		5	
Waardeoverdrachten	<u>221</u>		<u>274</u>	
		268		311
<i>Kosten</i>				
Administratiekosten	2		-	
Accountantskosten	7		-	
Overige kosten	<u>2</u>		<u>-</u>	
		11		-
Totaal van de overige vorderingen		<u>279</u>		<u>311</u>
3. Liquide middelen				
Rekening courant Staalbankiers		<u>5.397</u>		<u>2.897</u>

Passiva

4. Stichtingskapitaal en reserves

	2008		2007	
	€	€	€	€
Algemene reserve				
Stand per 1 januari		92.780		6.804
Deel van het saldo boekjaar	(92.780)		88.448	
Stelselwijziging	-		(2.472)	
		<u>(92.780)</u>	<u>(2.472)</u>	
Stand per 31 december		<u>-</u>		<u>85.976</u>
		<u>-</u>		<u>92.780</u>
Solvabiliteit				
Aanwezig vermogen		579.330		646.362
Minimaal vermogen		627.698		493.501
Vereist vermogen		677.677		551.293

De dekkinggraad van het pensioenfonds bedraagt per 31 december 2008: 95% (31 december 2007: 137%). De dekkinggraad is als volgt berekend: (totaal activa -/- overige schulden-/- reserve overgangsregeling) / (technische voorzieningen+overige voorzieningen).

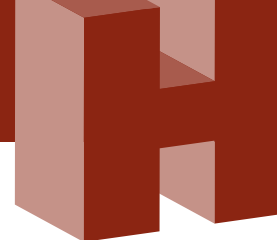
De dekkinggraad bij het minimaal vereist eigen vermogen per 31 december 2008 bedraagt: 105% (31 december 2007: 105%). De dekkinggraad bij het vereist eigen vermogen per 31 december 2008 bedraagt: 113% (31 december 2007: 118%).

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van een standaard model.

Per 31 december 2008 voldoet het fonds niet aan de wettelijke normen met betrekking tot vereist eigen vermogen. Door het bestuur is hiervan melding gemaakt bij de toezichthouder DNB en er is een korte- en lange termijnherstelplan ingediend. Hieruit blijkt dat het bestuur verwacht dat, gegeven de uitgangspunten, binnen de gestelde termijn van 5 jaar (31 december 2013) wordt voldaan aan de eisen van het minimaal vereist eigen vermogen. Op basis van vastgelegd (indexerings-) beleid zijn derhalve geen extra maatregelen nodig.

Cumulatief verliessaldo				
Stand per 1 januari		-		-
Deel van het saldo boekjaar		(29.303)		-
Stand per 31 december		<u>(29.303)</u>		<u>-</u>
Reserve overgangsregeling				
Stand per 1 januari		3.301		-
Deel van het saldo boekjaar		7.524		3.301
Stand per 31 december		<u>10.825</u>		<u>3.301</u>
Weerstandsreserve				
Stand per 1 januari		81.292		145.102
Deel van het saldo boekjaar		(81.292)		(63.810)
Stand per 31 december		<u>-</u>		<u>81.292</u>

Voorzieningen

5. Technische voorzieningen

	2008		2007	
	€	€	€	€
Pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
Stand per 1 januari		468.989		489.320
Toevoeging pensioenopbouw		16.415		18.171
Toevoeging toeslagverlening		-		6.668
Rentetoevoeging		21.636		19.524
Onttrekking voor uitkeringen		(25.660)		(26.072)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		(432)		(202)
Wijziging marktrente		118.515		(42.558)
Overige wijzigingen		(491)		(308)
Waarde overdrachten		(1.135)		1.371
Stelselwijziging		-		2.472
Overige mutaties technische voorziening		(29)		603
Stand per 31 december		<u>597.808</u>		<u>468.989</u>

Hieronder is een uitsplitsing van de opbouw van de voorziening voor risico pensioenfonds naar aantal en omvang op basis van de soort deelnemer.

	2008		2007	
	Aantal	€	Aantal	€
Actieve deelnemers	8.163	312.302	8.196	231.298
Pensioengerechtigden	7.635	178.815	7.703	159.164
Gewezen deelnemers	20.487	106.691	20.662	73.830
Overige	-	-	-	4.697
Totaal	<u>36.285</u>	<u>597.808</u>	<u>36.561</u>	<u>468.989</u>

6. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2008		2007	
	€	€	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers				
Stand per 1 januari		29		-
Inleg en stortingen		31		29
Overig		6		-
Stand per 31 december		<u>66</u>		<u>29</u>

Hieronder is een uitsplitsing van de opbouw van de voorziening voor risicodeelnemer naar aantal en omvang op basis van de soort deelnemer.

	2008		2007	
	Aantal	€	Aantal	€
Actieve deelnemers	<u>12</u>	<u>66</u>	<u>9</u>	<u>29</u>

7. Overige voorzieningen

2008

2007

	€	€	€	€
Voorziening ZVW bijdrage				
Stand per 1 januari		377		-
Mutatie voorziening		<u>(180)</u>		<u>377</u>
Stand per 31 december		<u>197</u>		<u>377</u>
Voorziening VUT verplichtingen				
Stand per 1 januari		886		3.039
Vermindering voorziening		<u>(868)</u>		<u>(2.153)</u>
Stand per 31 december		<u>18</u>		<u>886</u>

8. Langlopende schulden

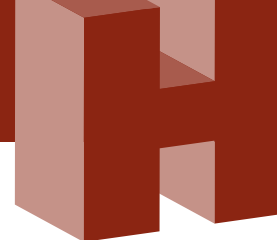
<i>Spaarfonds gemoedsbezwaarden</i>				
Stand per 1 januari		635		547
Storting bijdragen		36		28
Interestvergoeding		47		60
Verrekening premie		<u>(37)</u>		<u>-</u>
Langlopend deel per 31 december		<u>681</u>		<u>635</u>

9. Overige schulden en overlopende passiva

<i>Te verrekenen premies</i>				
Vastgestelde nog te verrekenen premies	572		468	
Verschuldigd wegens te hoog vastgestelde premies	<u>242</u>		<u>-</u>	
		814		468
<i>Derivaten</i>				
Valutaderivaten		103		793
<i>Pensioenen</i>				
Uit hoofde van herverzekeringen	34		59	
Waardeoverdrachten	20.696		91	
Uitkeringen	10		86	
Belastingen en sociale lasten	<u>544</u>		<u>577</u>	
		21.284		813

In het saldo van de waardeoverdrachten is een van Nationale -Nederlanden ontvangen voorschot ad EUR 20.509 opgenomen. In oktober 2008 heeft het bestuur van het fonds met Nationale-Nederlanden overeenstemming bereikt over collectieve waardeoverdracht van rechten van (voormalige) deelnemers werkzaam bij gedispenseerde werkgevers die verzekerd waren bij Nationale-Nederlanden. Door Nationale-Nederlanden is een voorschot op de collectieve waardeoverdracht betaald aan het fonds. De collectieve waardeoverdracht wordt naar verwachting in 2009 geëffectueerd als De Nederlandsche Bank akkoord is gegaan en voor zover de deelnemers hun goedkeuring hebben gegeven voor de overdracht van de individuele rechten.

<i>Kosten</i>				
Administratiekosten	64		17	
Advies- en controlekosten	65		52	
Beleggingskosten	205		293	
Bestuurskosten	-		5	
Overige	<u>2</u>		<u>-</u>	
		336		367
Totaal van de overige schulden		<u>22.537</u>		<u>2.441</u>

Kasstroomoverzicht

(bedragen x 1000 EURO)

	Boekjaar		Vorig boekjaar		
	Ontvangsten	Uitgaven	Ontvangsten	Uitgaven	
Kasstroom uit pensioenuitvoeringsactiviteiten					
Premies van werkgevers en werknemers	42.604		43.356		
Van herverzekeraars ontvangen uitkeringen	173		210		
Overdrachten van rechten	22.066	2.535	(1.627)	188	
Pensioenuitkeringen		28.386		30.930	
Betaalde premies herverzekering		106		100	
Pensioenuitvoeringskosten		2.342		2.839	
Kasstroom uit pensioenuitvoeringsactiviteiten	64.843	33.369	41.939	34.057	7.882
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten					
<i>Ontwikkeling</i>					
<i>Zakelijke waarden</i>					
Onroerende zaken	12.434	14.901	(2.467)	5.252	(24.685)
Aandelen	56.596	103.668	(47.072)	79.240	57.521
<i>Vastrentende waarden</i>					
Obligaties	137.051	126.123	10.928	65.888	(64.990)
Hypothecaire leningen	1.924	2.252	(328)	8.018	5.665
Leningen op schuldbekentenis	29	-	29	-	29
Deposito 's	-	-	-	-	-
Overige vastrentende waarden	-	-	-	-	-
<i>Derivaten</i>					
Derivaten	-	-	-	5.669	5.669
<i>Overige beleggingen</i>					
Overige beleggingen	15.900	9.747	6.153	9	9
<i>Overige</i>					
Overige	-	-	-	-	-
Subtotaal ontwikkeling portefeuille	223.934	256.691	(32.757)	164.105	(20.782)
<i>Opbrengsten portefeuille</i>					
<i>Zakelijke waarden</i>					
Onroerende zaken	2.981		2.981	2.844	2.844
Aandelen	3.579		3.579	2.843	2.843
<i>Vastrentende waarden</i>					
Obligaties	60		60	1.527	1.527
Hypothecaire leningen	1.574		1.574	1.606	1.606
Leningen op schuldbekentenis	6		6	9	9
Deposito 's	-		-	-	-
Overige vastrentende waarden	-		-	-	-
<i>Derivaten</i>					
Derivaten	(4.371)		(4.371)	4.030	4.030
<i>Overige beleggingen</i>					
Overige beleggingen	(127)		(127)	118	118
<i>Overige</i>					
Overige	81		81	47	47
<i>Kosten vermogensbeheer</i>					
Kosten vermogensbeheer					
Subtotaal opbrengsten portefeuille	3.783	-	3.783	13.024	13.024
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	227.717	256.691	(28.974)	177.129	(7.758)
Totaal kasstroom	292.560	290.060	2.500	219.068	124
Liquide middelen					
Stand per begin boekjaar	2.897		2.773		
Stand per einde boekjaar	5.397		2.897		
Toename	2.500		124		

In het kasstroomoverzicht is de mutatie van de overige vorderingen en de overige schulden inzake de beleggingsrubriek voor zowel het boekjaar als vorig boekjaar verwerkt in de opbrengsten portefeuille. De liquide middelen inzake de beleggingsrubriek zijn in de vergelijkende cijfers onder de betreffende beleggingsrubriek opgenomen. De kosten vermogensbeheer worden in het boekjaar opgenomen bij de betreffende rubriek en in mindering gebracht op de kasstroom uit opbrengsten portefeuille.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Alle bedragen x € 1.000

Administratiekosten

Inzake het voeren van de administratie van het fonds is een administratieovereenkomst met Syntrus Achmea afgesloten tot en met 31 december 2009.

In 2009 wordt bezien op welke wijze en met welke termijn de administratieovereenkomst zal worden verlengd.

Vermogensbeheerkosten

Met de vermogensbeheerder F&C Netherlands BV is een beheerovereenkomst voor een periode van 5 jaar aangegaan.

De overeenkomst zal gelden tot en met 31 december 2010.

Derivaten

Voor de contract omvang van de derivaten wordt verwezen naar de toelichting behorende tot de jaarrekening 2008 paragraaf "specifieke financiële instrumenten (derivaten)".

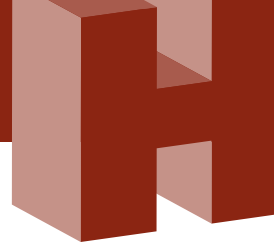
Waardeoverdrachten

In het saldo van de waardeoverdrachten is een van Nationale-Nederlanden ontvangen voorschot ad €20.509 opgenomen. In oktober 2008 heeft het bestuur van het fonds met Nationale-Nederlanden overeenstemming bereikt over collectieve waardeoverdracht van rechten van (voormalige) deelnemers werkzaam bij gedispenseerde werkgevers die verzekerd waren bij Nationale-Nederlanden. Door Nationale-Nederlanden is een voorschot op de collectieve waardeoverdracht betaald aan het fonds. De collectieve waardeoverdracht wordt naar verwachting in 2009 geëffectueerd als De Nederlandsche Bank akkoord is gegaan en voor zover de deelnemers hun goedkeuring hebben gegeven voor de overdracht van de individuele rechten.

Inhaaltoeslag

Het pensioenfonds had per 31 december 2008 een toeslagachterstand. Voor actieven 1,83% en inactieven 2,84%.

Dit betekent dat de inhaaltoeslag voor actieven op dit moment 3,35% bedraagt en voor inactieven 4,35%. Zodra de financiële positie dit toelaat kan het bestuur eventueel besluiten tot het toekennen van inhaaltoeslag.

Toelichting op de staat van baten en lasten over het boekjaar 2008

(in eenheden van duizend euro)

Baten

De omzet zijnde de premies en de directe beleggingsopbrengsten bedraagt 52.212 (vorig boekjaar 52.007).

10. Premiebijdragen risico pensioenfonds

	Werkgeversgedeelte	Werknemersgedeelte	2008	2007
	€	€	€	€
Periodieke premies				
- verplichte verzekering	19.723	19.723	39.446	38.702
- voortgezette verzekering	74	3.205	3.279	3.017
- vrijwillige verzekering	-	-	-	10
- ANW-hiaatverzekering	106	-	106	99
	<u>19.903</u>	<u>22.928</u>	<u>42.831</u>	<u>41.828</u>
Koopsommen			-	(143)
			<u>42.831</u>	<u>41.685</u>

In de verplichte verzekering is een premiedeel inzake de overgangsregeling verantwoord (boekjaar 6.533 en vorig boekjaar 6.280).

Samenstelling premiebijdragen

De kostendekkende premie over het boekjaar bedraagt € 23.974, de feitelijke premie over het boekjaar bedraagt € 42.248.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

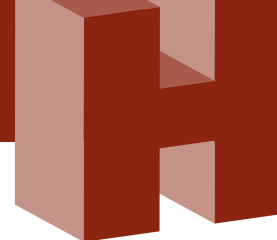
	2008	2007
	€	€
Actuarieel benodigd	18.393	20.592
Opslag voor in stand houden vereist vermogen	3.360	4.298
Opslag voor uitvoeringskosten	1.195	1.139
Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	1.026	1.118
	<u>23.974</u>	<u>27.147</u>
11. Premiebijdragen risico deelnemers		
Premiebijdragen risico deelnemers	<u>31</u>	<u>29</u>

12. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds 2008

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens beheer	Totaal
	€	€	€	€
Zakelijke waarden	7.039	(140.041)	(1.027)	(134.029)
Vastrentende waarden	2.388	61.948	(111)	64.225
Derivaten	-	(3.681)	-	(3.681)
Overige beleggingen	(127)	(5.725)	-	(5.852)
Overig	81	-	-	81
	<u>9.381</u>	<u>(87.499)</u>	<u>(1.138)</u>	<u>(79.256)</u>

Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds 2007

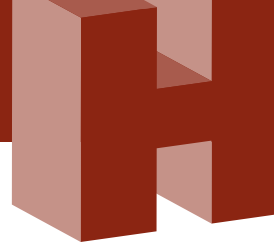
	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens beheer	Totaal
	€	€	€	€
Zakelijke waarden	6.481	3.510	(813)	9.178
Vastrentende waarden	3.675	(23.493)	(534)	(20.352)
Derivaten	-	4.850	-	4.850
Overige beleggingen	(124)	-	-	(124)
Overig	290	-	-	290
	<u>10.322</u>	<u>(15.133)</u>	<u>(1.347)</u>	<u>(6.158)</u>

	2008	2007
	€	€
<i>Zakelijke waarden</i>		
Vastgoedbeleggingen	(17.672)	(5.586)
Aandelen	(116.357)	14.764
	<u>(134.029)</u>	<u>9.178</u>
<i>Vastrentende waarden</i>		
Obligaties	60.163	(21.350)
Hypothecaire leningen	4.056	990
Leningen op schuldbekentenis	6	8
	<u>64.225</u>	<u>(20.352)</u>
<i>Derivaten</i>		
Valutaderivaten	<u>(3.681)</u>	<u>4.850</u>
<i>Overige beleggingen</i>		
Commodities	(5.725)	-
Liquiditeiten	(127)	(124)
	<u>(5.852)</u>	<u>(124)</u>
<i>Overig</i>		
Opbrengst liquide middelen	248	242
Overige opbrengsten	(167)	48
	<u>81</u>	<u>290</u>
13. Uitkeringen uit hoofde van herverzekering		
Uitkeringen uit hoofde van herverzekering	<u>198</u>	<u>181</u>
14. Overige baten		
Bijdragen spaarfonds voor gemoedsbezwaarden	36	28
Afrekening VUT	-	55
Resultaat voorziening tegen verlies op premievorderingen	-	4
	<u>36</u>	<u>87</u>

Lasten**15. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen**

	2008		2007	
	€	€	€	€
<i>Pensioenopbouw</i>				
Pensioenopbouw		<u>16.415</u>		<u>18.171</u>
<i>Wijziging pensioenregeling</i>				
Inkomende waardeoverdrachten actuariel		1.168		1.579
Uitgaande waardeoverdrachten actuariel		(2.303)		(208)
		<u>(1.135)</u>		<u>1.371</u>
<i>Rentetoevoeging</i>				
Interest toevoeging voorziening pensioenverplichtingen tegen rekenrente 4,969% (2007: 4,066%)		<u>21.636</u>		<u>19.524</u>
<i>Onttrekking voor pensioenuitkeringen</i>				
Onttrekking uit de voorziening pensioenverplichtingen en pensioenuitkeringen		<u>(25.660)</u>		<u>(26.072)</u>
<i>Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten</i>				
Vrijval excassokosten voorziening voor pensioenverplichtingen		<u>(432)</u>		<u>(202)</u>
<i>Wijziging marktrente</i>				
De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op basis van de rentetermijnstructuur		<u>118.515</u>		<u>(42.558)</u>
<i>Overige mutatie technische voorziening</i>				
Voorziening gemiste premie werkgever ihkv VUT en prepensioen		(1.321)		(1.363)
Toekenning overgangsregeling		810		1.837
Toekenning uit optrekregeling		482		129
		<u>(29)</u>		<u>603</u>
<i>Overige mutaties</i>				
Resultaat op sterfte		(346)		21
Resultaat op arbeidsongeschiktheid		332		(298)
Resultaat op mutaties		(477)		(31)
		<u>(491)</u>		<u>(308)</u>
16. Uitkering VUT gerechtigden				
Bruto uitkeringen		737		1.967
Pensioenpremies		81		232
Premies ziektekostenverzekering		18		45
Premies ziekenfondsverzekering		21		45
		<u>857</u>		<u>2.289</u>

2008

2007

	€	€	€	€
17. Pensioenuitkeringen				
Ouderdomspensioen		7.974		9.595
Nabestaandenpensioen		2.713		2.764
Wezenpensioen		64		61
Invalideitpensioen		693		595
Prepensioen		13.789		13.406
Andere uitkeringen:				
- afkoop wegens gering bedrag		652		693
- overige uitkeringen		1.525		1.511
		<u>27.410</u>		<u>28.625</u>
Onder Ouderdomspensioen heeft een bedrag ad € 123 (vorig jaar €19) betrekking op het Overgangsdeel. Onder Prepensioen bedraagt het bedrag aan Toeslagdeel betreffende het boekjaar €10.878 (vorig boekjaar is nihil).				
18. Pensioenuitvoeringskosten				
Aandeel administratiekosten Syntrus Achmea Pensioenbeheer				
Boekjaar	1.688		2.060	
Vorig boekjaar	<u>125</u>		<u>34</u>	
		1.813		2.094
Andere kosten:				
advieskosten		223		228
kosten controle van de jaarrekening/DNB-staten		28		25
kosten andere niet-controle diensten		8		3
bestuurskosten		39		26
overige kosten		119		87
		<u>2.230</u>		<u>2.463</u>
De beloning aan bestuurders bedraagt 33 (2007: 22).				
Het fonds heeft geen personeel in dienst. De beheersactiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van de pensioenuitvoerder dan wel vermogensbeheerder.				
19. Saldo overdracht van rechten				
Inkomende waardeoverdrachten overdrachtsom individueel		(1.408)		(1.515)
Uitgaande waardeoverdrachten overdrachtsom individueel		2.535		188
		<u>1.127</u>		<u>(1.327)</u>
20. Wijziging overige technische voorzieningen				
Voorziening ziektekostenvergoeding		(180)		377
Voorziening VUT verplichtingen		<u>(868)</u>		<u>(2.153)</u>
		<u>(1.048)</u>		<u>(1.776)</u>
21. Mutatie langlopende schuld				
Spaarfonds gemoedsbezwaarden		<u>46</u>		<u>88</u>
22. Overige lasten				
Schadeloosstelling AMEV		-		197
Resultaat voorziening tegen verlies op premievorderingen		107		-
		<u>107</u>		<u>197</u>

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel te Amsterdam is aan Watson Wyatt B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2008.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening. In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen zal kunnen nakomen. De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Met inachtneming van het voorafgaande en het navolgende verklaar ik dat naar mijn overtuiging is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131, 132 en 133. De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort en een reservetekort. Vanwege de omvang van het dekkingstekort zijn de technische voorzieningen niet volledig door waarden gedekt.

De vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel is naar mijn mening onvoldoende, vanwege een dekkingstekort. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

Purmerend, 5 juni 2009

Mw. A. Plekker AAG
verbonden aan Watson Wyatt B.V.

Aan het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2008 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel te Amsterdam bestaande uit de balans per 31 december 2008 en de staat van baten en lasten over 2008 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersings-systeem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van het pensioenfonds. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van het pensioenfonds heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor Houthandel per 31 december 2008 en van het resultaat over 2008 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amstelveen, 29 juni 2009
KPMG ACCOUNTANTS N.V.

M.J. Vredenduin RA

Slotwoord

Pensioen is een belangrijke voorziening waar werknemer en werkgever jaarlijks een flink bedrag voor opzij zetten. Juist bij pensioenen is vertrouwen van groot belang. Het jaar 2008 heeft voor veel pensioenfondsen vooral in het teken gestaan van de kredietcrisis en de gevolgen daarvan voor de financiële positie van pensioenfondsen.

Wij zullen alle wettelijke en maatschappelijke ontwikkelingen blijven volgen en ons best doen ondanks alle bewegingen een stabiele factor te zijn en te blijven.

Wij bedanken alle medewerkers van de administrateur, de actuaris, de accountant, de beleggingsadviseur en de vermogensbeheerder hartelijk voor hun deskundige inzet voor het fonds. Wij waarderen de betrokkenheid waarmee de inspanningen zijn verricht.

Amsterdam, 5 juni 2009

Het bestuur:

W.B. Groen, voorzitter

R.A.J. Lahoye, secretaris

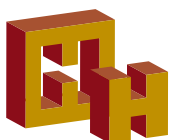
Verklarende woordenlijst

ABTN	Actuariële en bedrijfstechnische nota Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.
AIBOR	Amsterdam Interbank Offered Rate, basistarief voor depositotarieven van banken in Nederland.
ALM	Asset Liability Management Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.
Basispunt	1 basispunt is 1/100 procentpunt
Benchmark	Vergelijkingsmaatstaf Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden afgezet.
Contante waarde aanspraken	Bedrag dat op een bepaald moment nodig is om in de toekomst de betalingen van de toegezegde uitkering te kunnen doen. Hierbij is rekening gehouden met rente en actuariële grondslagen.
Corporate Governance	Goed ondernemerschap; o.a. integer en transparant handelen door het bestuur, alsmede goed toezicht hierop. Ook het afleggen van verantwoording over het uitgevoerde beleid en het toezicht hierop valt eronder.
Dekkingsgraad	Procentuele verhouding tussen het aanwezige pensioenvermogen en de contante waarde van alle opgebouwde aanspraken.
Deposito	Tegood bij een bankinstelling, waarover eerst na verloop van een overeengekomen tijdsduur (maximaal 2 jaar) kan worden beschikt.
Derivaat	Financieel contract waarvan de waarde is afgeleid van een andere (onderliggende) waarde, zoals een aandeel, obligatie of grondstof. Voorbeelden: futures, swaps.
Dispensatie	Vrijstelling van de verplichte deelneming aan de pensioenregeling van het bedrijfstak-pensioenfonds.
Duration	Gewogen gemiddelde looptijd van een lening; maatstaf om de prijsgevoeligheid van de lening te bepalen voor renteveranderingen.
Excedentpensioen	Pensioenaanspraken boven de basisregeling van het fonds, betrekking hebbend op hetzelfde dienstverband.
Exposure	Mate waarin wordt deelgenomen in het marktrendement en risico. Een exposure van 100% wil zeggen dat de koersontwikkeling van de onderliggende waarde voor 100% zal worden doorgegeven in de portefeuille.
Franchise	Vrijgesteld bedrag. Over dit deel van het pensioengevend worden geen aanspraken opgebouwd.

FTK	Financieel Toetsingskader. Stelsel van door de DNB voor in de toekomst te hanteren waarderingsmethoden.
Hedgefonds	Fondsen waarbij gebruik gemaakt wordt van een breed scala aan beleggingsstrategieën en –instrumenten om onder alle marktomstandigheden een absoluut (positief) rendement te halen.
High Yield (obligaties)	Hoogrenderende obligaties, uitgegeven door ondernemingen met een lage kredietwaardigheid.
IASB	International Accounting Standards Board. Onafhankelijk orgaan dat de standaard voor financiële verslaglegging vaststelt, die wereldwijd (kunnen) worden toegepast.
IFRS	International Financial Reporting Standards. Internationale standaard inzake financiële verslaglegging.
Outperformance	Er wordt een beter resultaat behaald dan de benchmark.
Overrente	Het rendement boven de rekenrente (normaal: 4%).
Pensioengrondslag	Het deel van het pensioengevend loon boven de franchise. Over de pensioengrondslag worden aanspraken opgebouwd.
Performance	Direct resultaat in de vorm van rente en dividendopbrengsten; indirect resultaat door waardeverandering van de portefeuille.
Rekenrente	Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen.
Rentedekking	Financieringsvorm waarin de betaalde premies gelijk zijn aan de contante waarde van de aanspraak die in dat jaar begint.
ROZ-IPD	Rendement van de gangbare institutionele vastgoedindex.
Securities lending	Het voor een bepaalde tijd uitlenen van effecten, waarbij een leenvergoeding wordt ontvangen. De uitlener blijft eigenaar en loopt dus het risico dat aan effecten verbonden is.
Solvabiliteit	Het vermogen dat op langere termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen te kunnen nakomen.
STAR	Stichting van de Arbeid Een landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van zowel werkgevers als werknemers in Nederland.
Sterftegrondslagen	Berekeningsmethode gebaseerd op een statistisch overzicht van de sterftetekans per leeftijd van een bepaalde groep personen.
Swap	Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele rente gedurende een vastgestelde looptijd.
Toegezegde bijdrageregeling	Pensioenregeling die geen andere verplichting kent dan het storten van een vooraf overeengekomen premie.

Toegezegd pensioenregeling	Pensioenregeling waarbij de hoogte van het te bereiken pensioen van tevoren wordt gegarandeerd.
Toereikendheidstoets	Actuariële toets in hoeverre het pensioenvermogen voldoende is om de verplichtingen na te komen.
Tracking error	Risicomaatstaf die aangeeft in welke mate het rendement in percentages kan afwijken van het benchmarkrendement gegeven een betrouwbaarheidsinterval.
Underperformance	Er wordt een slechter resultaat behaald dan de benchmark.
Vastrentende waarden	Beleggingssoort waarvoor in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheek.
Voorbeleggen	Vastleggen van huidige rente- of aandelen niveaus voor toekomstige cash flows.
VPV	Voorziening Pensioenverplichtingen De passiva van het pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.
Waardeoverdracht	Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot zeker moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever of verzekeraar.
Yieldcurve	Lijn die het verband tussen rente en gemiddelde looptijd van een lening aangeeft.
Z-score	Mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.

**Stichting
Bedrijfstakpensioenfonds
voor de Houthandel**

Postbus 9251
1006 AG Amsterdam
www.pensioenfondshouthandel.nl